

Vägval i Leksand

Kommunalt stöd till enskild väghållning

Fullmäktigeberedning 31 mars 2026

LEKSANDS
KOMMUN

Informationsträff om enskilda vägar och väghållning

Kartor – genomgång :

- Enskilda vägar, Kommunala gator, Allmänna vägar
- Vägar som sköts av Leksands kommun (enskilda, kommunala)
- Var finns det GA (gemensamhetsanläggning), SFF (samfällighetsförening)

Hur fungerar de olika vägtyperna:

- Allmänt om vägar, väghållare, definitioner och begrepp

Kommunens kostnader, nationella nyckeltal

Mer om lagar och förvaltning av enskild väg:

- Anläggningslagen, Lag om förvaltning av samfälligheter
- Hur förvaltas en enskild väg (GA och SFF – andra former)
- Andelstal i en GA: vem beslutar, vem har andelar, storlek, vad används dom till

Olika sätt att finansiera vägar vid exploatering

Lunch:

Statligt stöd till enskilda vägar – Trafikverkets regelverk

Kommunalt stöd till enskilda vägar – Leksands kommuns regelverk

PBL

- Vad styr huvudmannaskap för vägar vid exploatering - kommunal eller enskild väghållning?

Förändring av huvudmannaskap

Genomgång med visning av kommunens kartor

Väglängder inom Leksands kommun:

Enskild väg: 197 mil

Allmän väg: 32 mil

Kommunal gata: 4 mil

Gång- och cykelväg: 3 mil

5 km

Allmänt om vägar, vägghållare, definitioner och begrepp

Det svenska vägnätet består av tre typer av vägar:

- **Allmän väg** ("statlig väg")
 - Europa-, riks- och länsvägar

- **Kommunal gata**

- Stadsgata, tätortsväg

- **Enskild väg**

- Byväg, tätortsväg, utfartsväg, skogsbilväg, ägoväg, privat väg mm

Vad avgör vad som är vad?

Allmän väg

- Vägar för allmän samfärdsel
- Europa-, riks- och länsvägar

Statlig väghållning

- Trafikverket
- Kommuner inom vissa tätorter

Väglagen 1971:948

Vägförordning 2012:707

Kommunal gata

- tätorter inom detaljplan med kommunalt huvudmannaskap (stadsplan)

Kommunal väghållning

- Kommunen

PBL 2010:900

Enskild väg

- Vägar inom detaljplan med enskilt huvudmannaskap (byggnadsplan)
- Vägar utanför planlagt område inkl skogsbilvägar

Enskild väghållning

- Samfällighetsförening
- Fastighetsägare (en eller flera)

SFL 1973:1150 (Samfällighetslagen)

AL 1973:1149 (Anläggningslagen)

statliga medel

kommunala medel

medlemsavgifter
bidrag (statligt/kommunalt)

Lagstiftning avgör!

Definitioner & begrepp

- **Gemensamhetsanläggning:**
 - En anläggning som flera fastigheter har nytta av tex vägar, avloppsanläggningar, båtplats mm. Bildas genom lantmäteriförrättning. Förvaltas normalt av en förening eller delägarna.
- **Samfällighetsförening:**
 - Förening som förvaltar gemensamt ägd mark eller en gemensamhetsanläggning.
- **Vägförening / vägsamfällighet:**
 - Äldre former för hur enskild väghållning har organiserats enl EVL → samfällighetsförening
- **Väghållare:**
 - Normalt avses den som är formellt/juridiskt ansvarig för en väg och väghållningen – vägs ”ägare”
 - Begreppet väghållare beskrivs i Väglagen (se nedan) som gäller allmän väg. Motsvarande begrepp används inte i PBL för kommunala gator eller i anläggningslagen för enskilda vägar

Väghållningsmyndighet är, då staten är **väghållare**, den till Trafikverket hörande regionala förvaltning som regeringen bestämmer och, då en kommun är **väghållare**, den kommunala nämnd som kommunfullmäktige utser därtill. *Lag*

- **Väghållning:**
 - Normalt avses drift och underhåll liksom upprustning och nyanläggande av väg
 - Begreppet väghållning beskrivs i väglagen (se nedan), men saknas i PLB och anläggningslagen

4 § **Väghållning** omfattar byggande av väg och drift av väg.

Begrepp inom vägghållning

Skötsel (Drift / Underhåll):

- Åtgärder som säkerställer att trafiken kan komma fram på ett trafiksäkert sätt och att vägens funktion bibehålls såsom:
 - Grushyvlning, dammbindning, sladdning, dikesrensning, kantskärning, renhållning, mindre beläggingsreparationer (potthål), röjning och slåtter,
 - Snöplogning, ishyvlning, sandning, trumtining.
 - Tillsyn av dagvatten och vägmärken.

Upprustning (Underhåll):

- Större åtgärder som upprätthåller eller återställer vägens ursprungliga standard (sker med några års eller några årtiondens mellanrum) såsom:
 - Förnyelse av beläggning (grus eller asfalt).
 - Upprustning av dikningsanläggningar (dikning/dikesrensning/kantskärning/trumbyte) etc där målsättningen är att återställa vägen till den ursprungliga standarden.

Standardhöjande åtgärder / Nybyggnad:

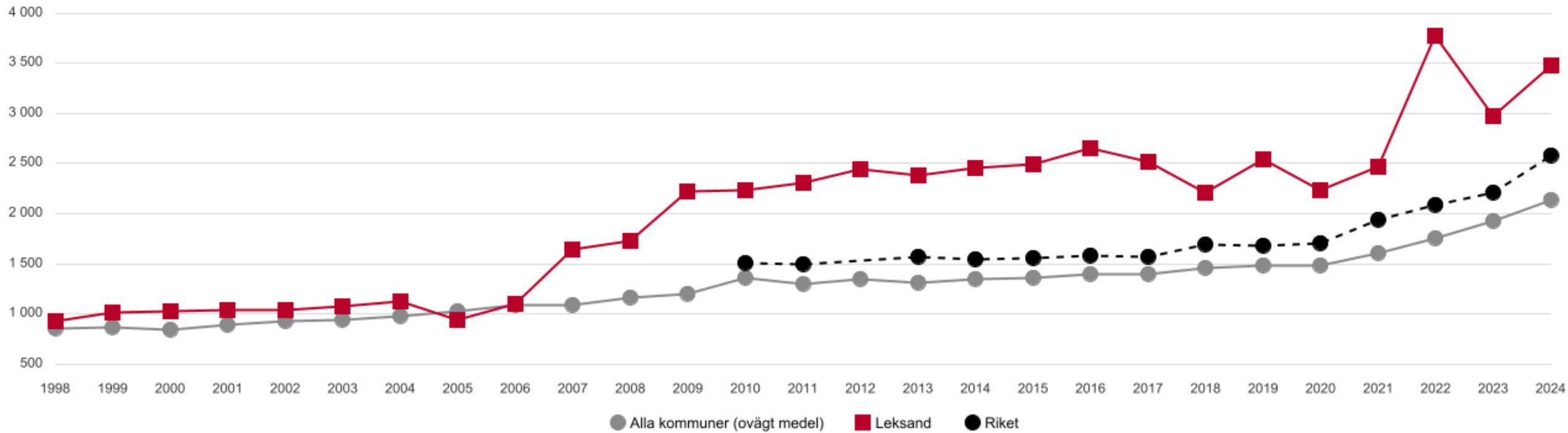
- Förbättringsåtgärder som höjer vägens standard, såsom:
 - Asfaltering av en grusväg.
 - Vägförstärkning (bärighetshöjande åtgärder).
- Om- och nybyggnation av väg

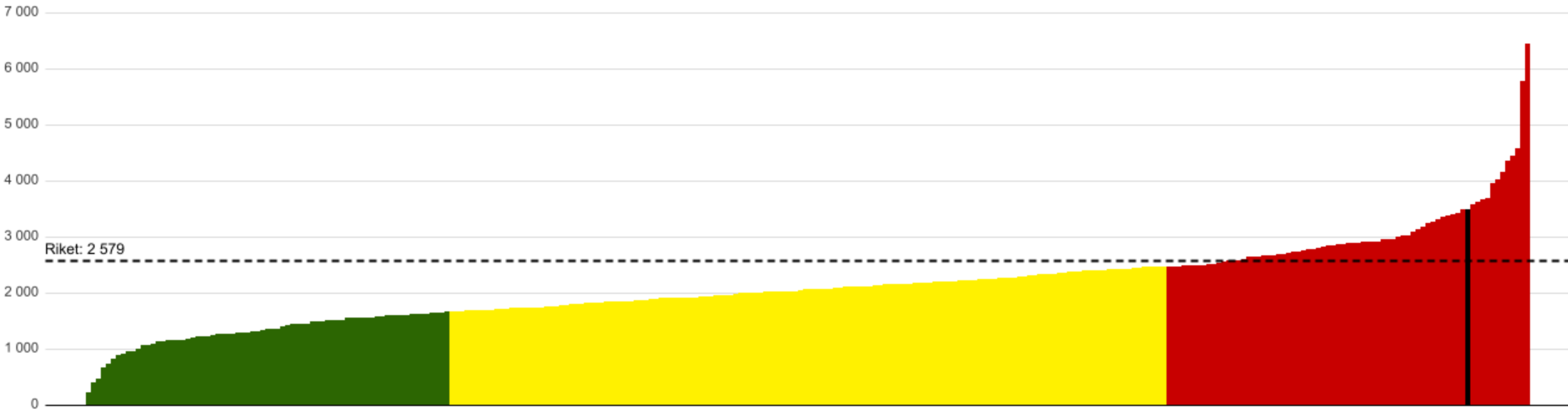
Fika

Kostnader och nyckeltal

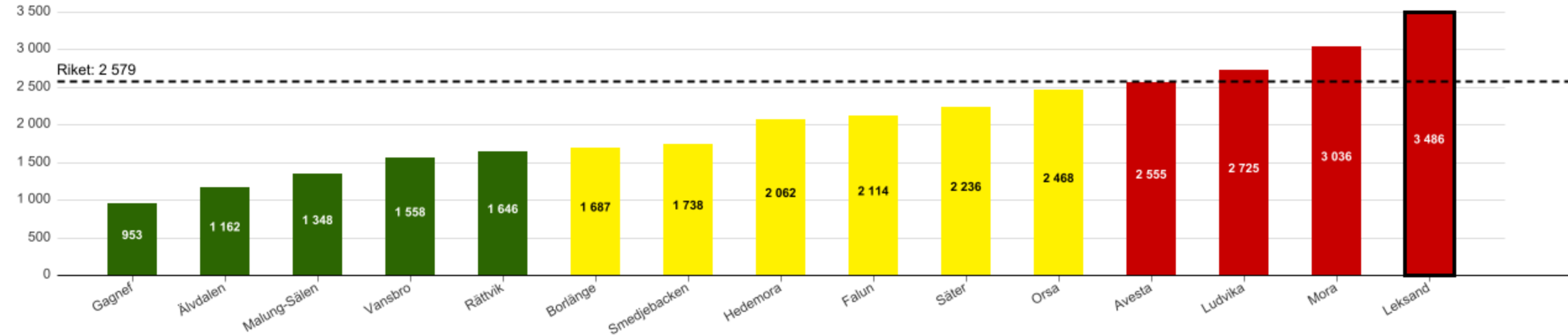
Kostnad väg- och järnvägsnät, parkering, kr/inv. Källa: Kolada

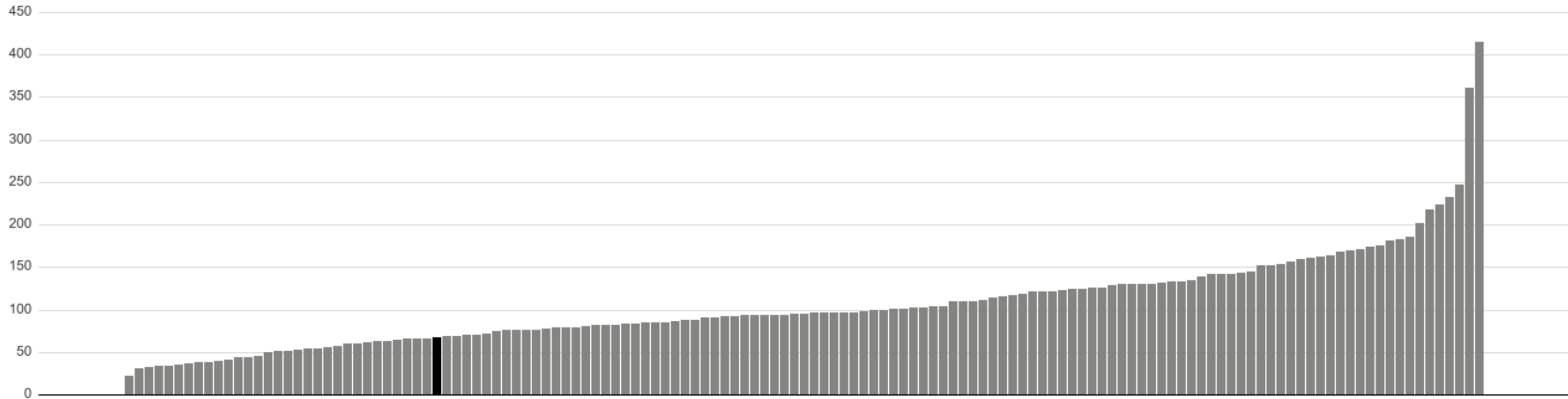
Kostnad väg- och järnvägsnät, parkering, kr/inv. Källa: Kolada (År: 2024)

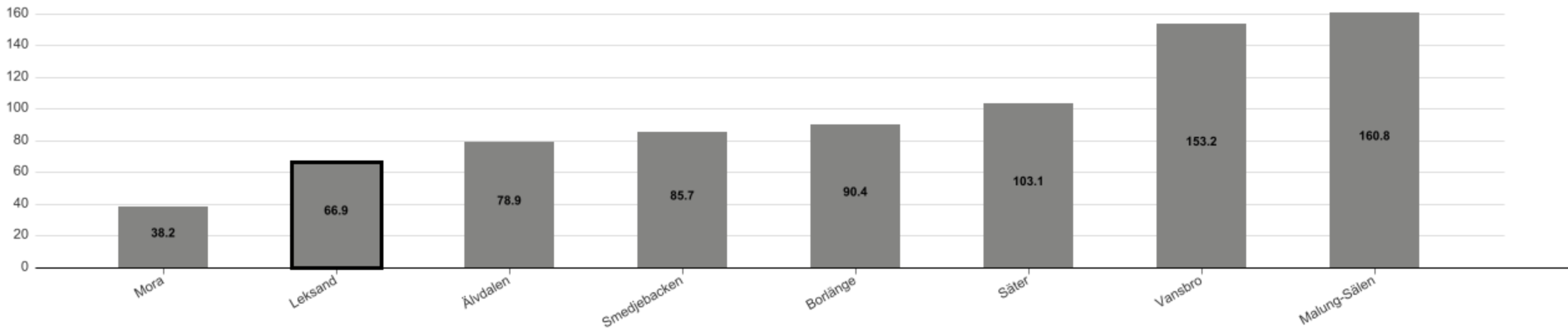
Kostnad väg- och järnvägsnät, parkering, kr/inv. Källa: Kolada (År: 2024)

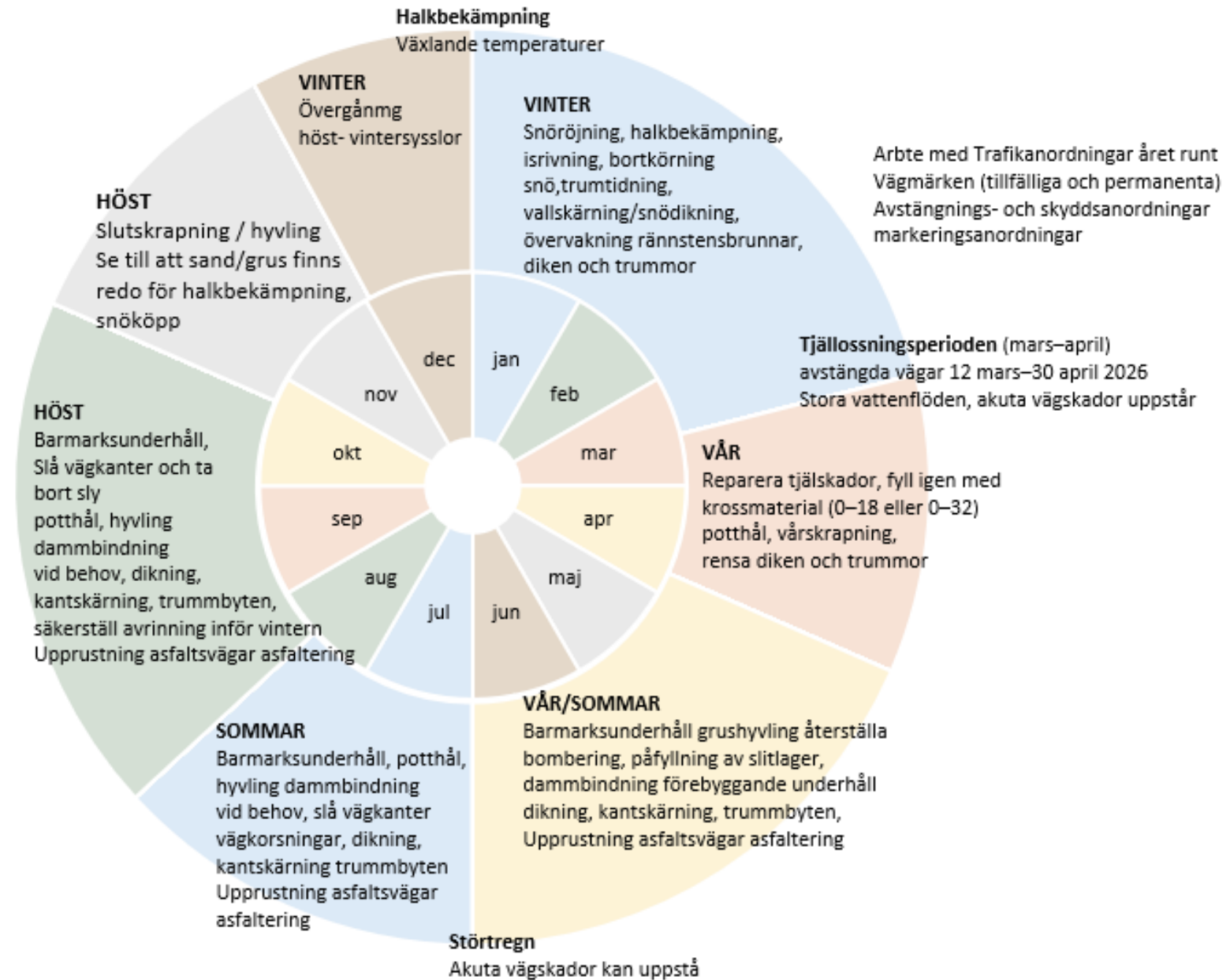
Driftkostnad kommunala bil- och cykelvägar, kr/meter, Leksand, värde: 66.9, år: 2024. Källa Kolada

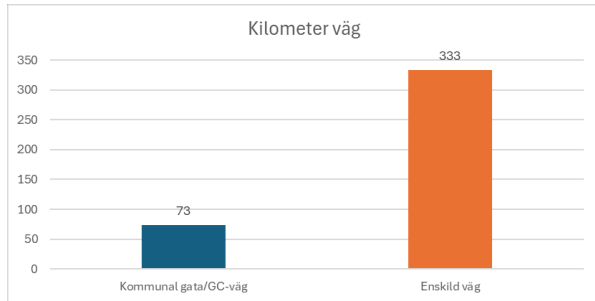
Driftkostnad kommunala bil- och cykelvägar, kr/meter, Leksand, värde: 66.9, år: 2024. Källa Kolada

Vägars drift- och underhållscykel

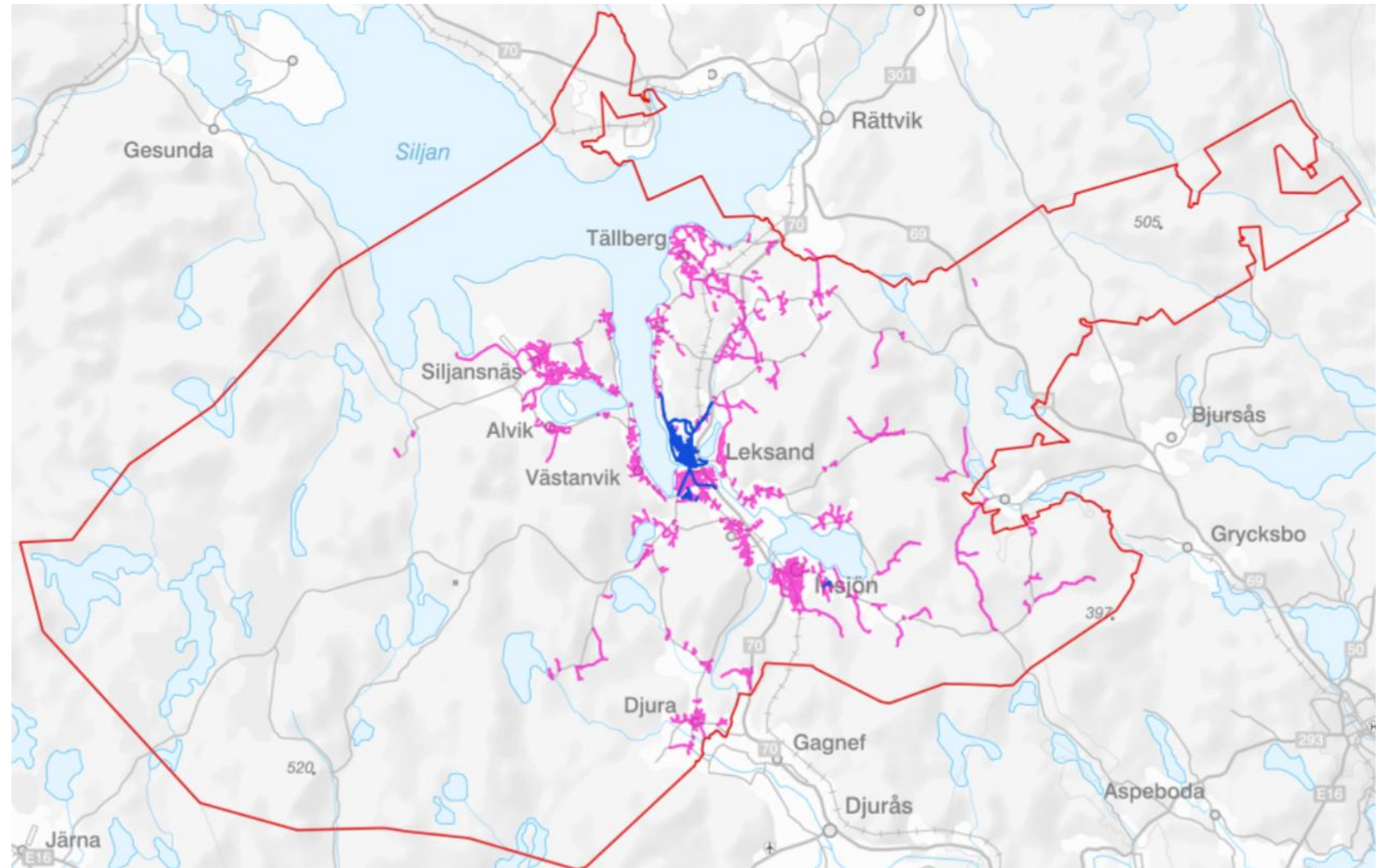

Vägnät

Tätort	GC-väg	Enskild	Meter väg
35 834	37 598	333 000	

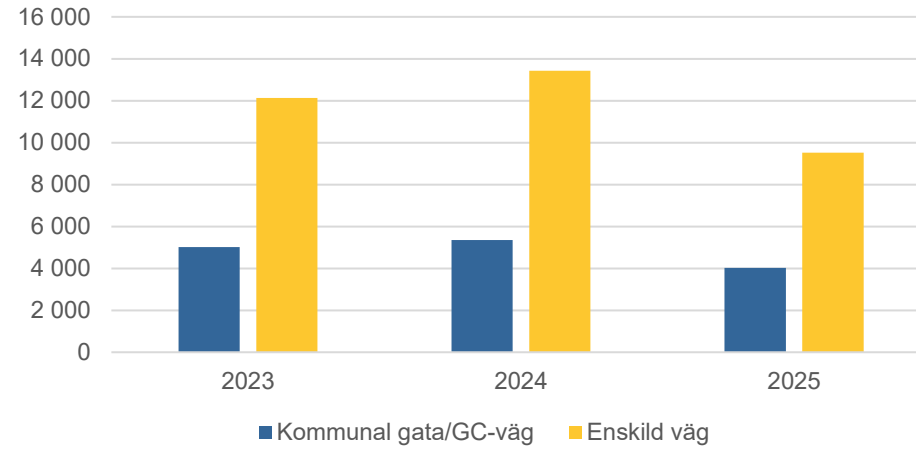
Kommunal gata/GC-väg	Enskild väg
73 km	333 km

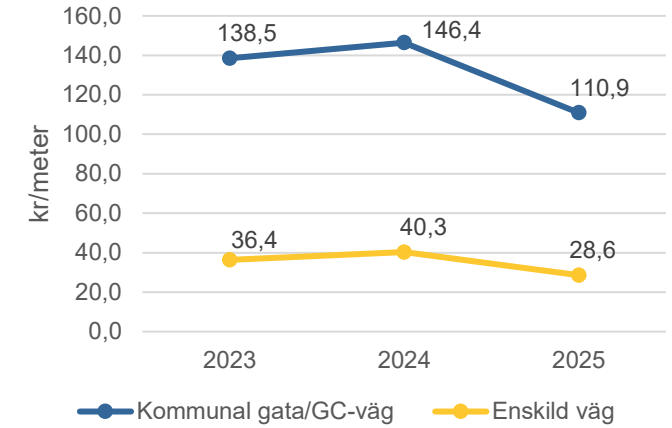
Driftkostnader GATA totalt 2023-2025 inkl. OH

	Total driftskostnad gata		
	Kommuna	Enskild vä	Total
2023	5 014	12 125	17 139
2024	5 356	13 425	18 782
2025	4 025	9 525	13 550

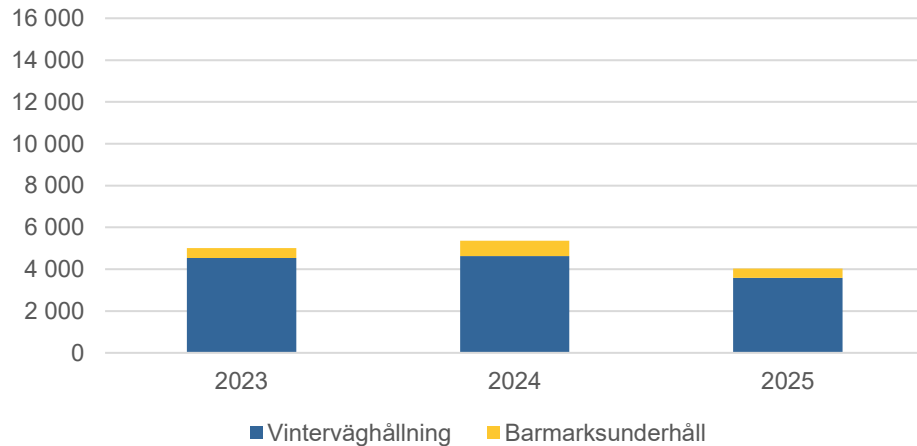
Driftskostnader total gata

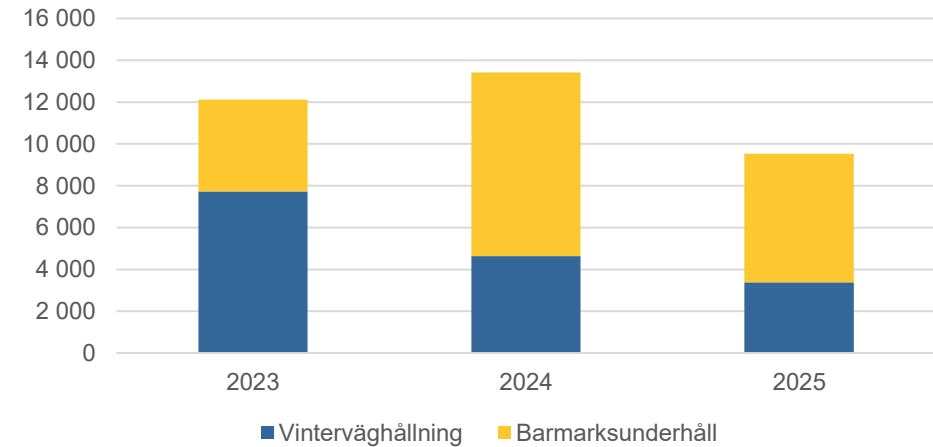
Driftkostnad totalt kr/meter väg

Kommunal gata/GC-väg

Enskild väg

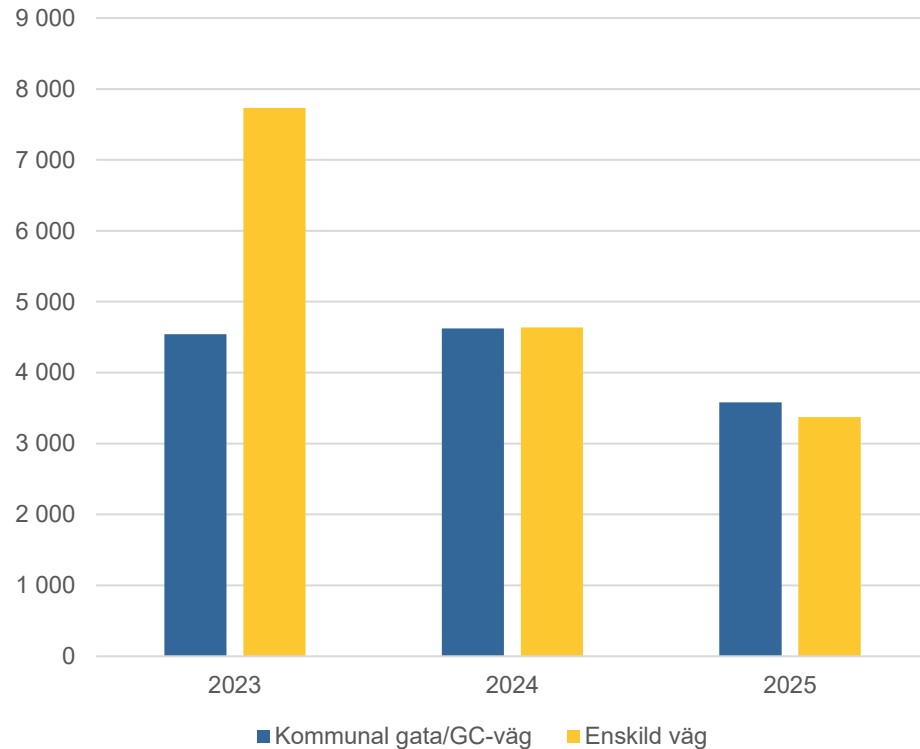

Driftkostnader GATA inkl. OH

Vinterväghållning totalt 2023-2025

Kommunal gata/GC-väg	Enskild väg
73 km	333 km

Vinterväghållning

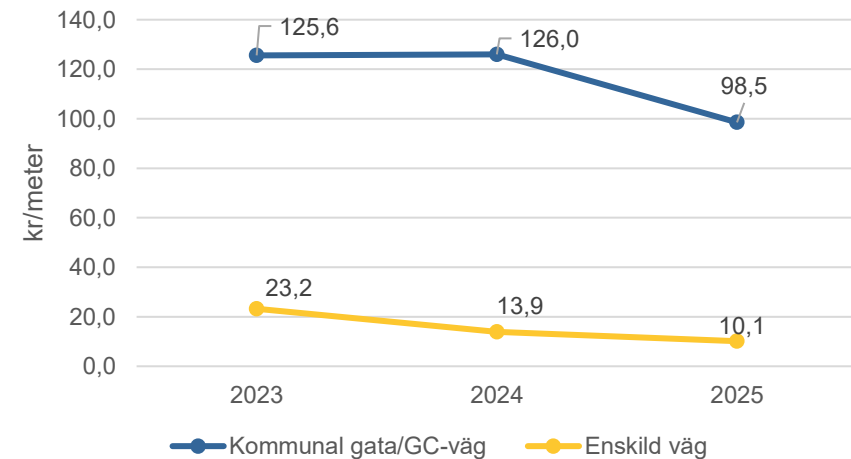

Vinterväghållning

Kommunal

	gata/GC-väg	Enskild väg	Totalt
2023	4 542	7 732	12 274
2024	4 621	4 639	9 259
2025	3 581	3 373	6 954

Vinterväghållning

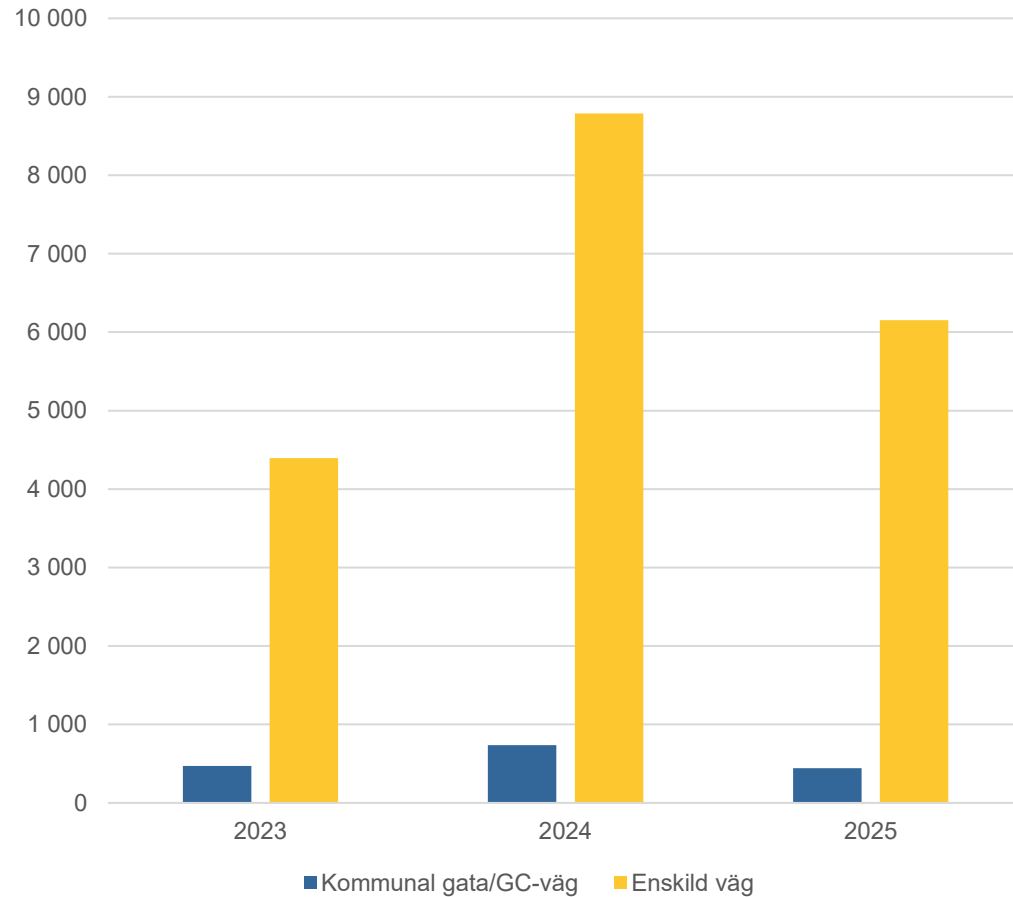

Driftkostnader GATA

Barmark 2023-205 inkl. OH

Kommunal gata/GC-väg	Enskild väg
73 km	333 km

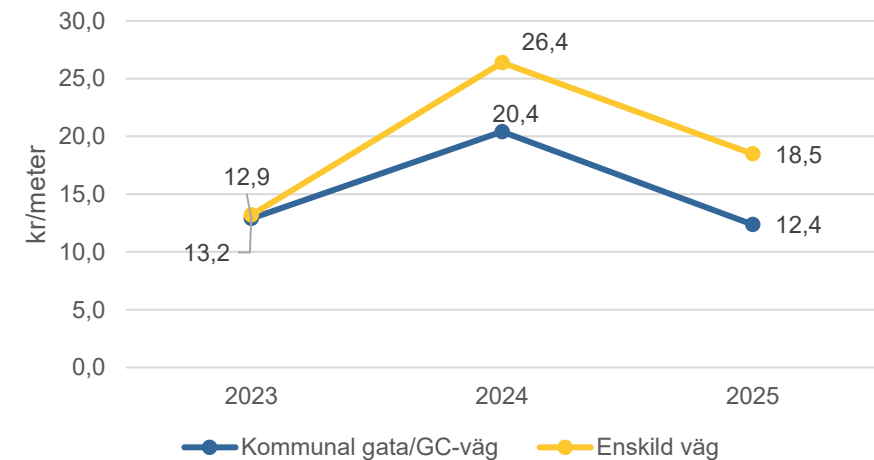
Barmarksunderhåll

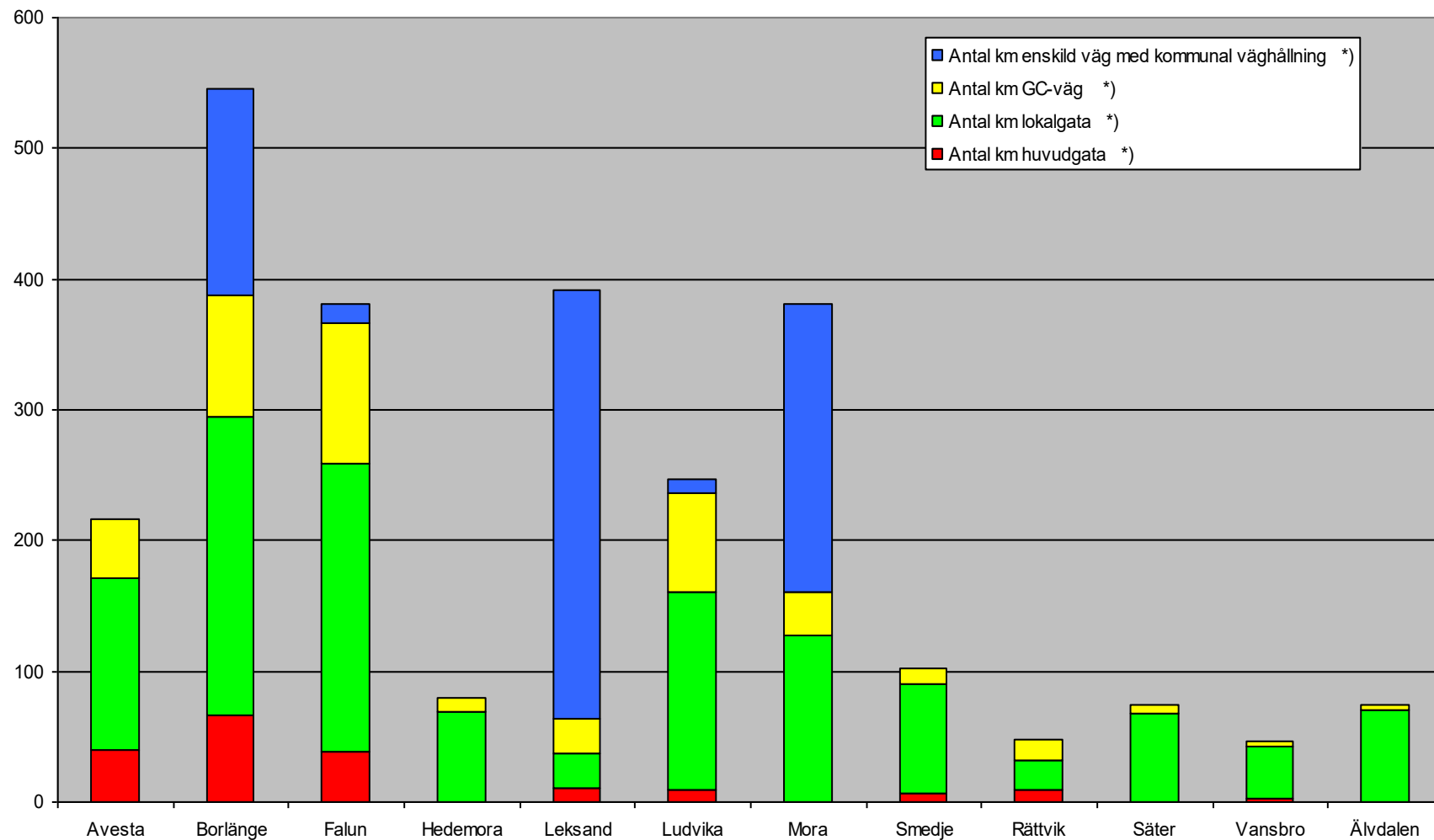
Barmarksunderhåll

	Kommunal gata/GC-väg	Enskild väg	Total
2023	472	4 393	4 865
2024	736	8 787	9 522
2025	444	6 152	6 596

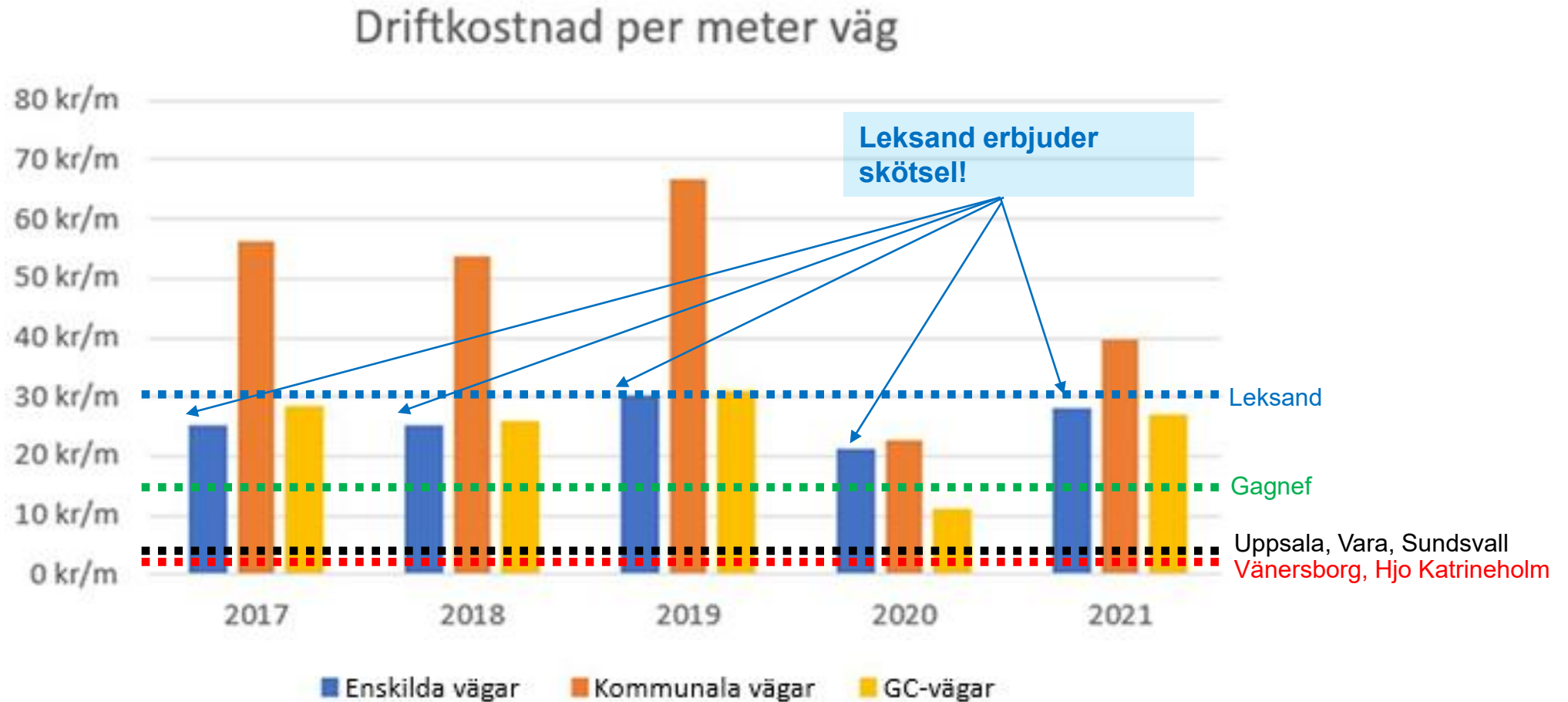
Barmarksunderhåll

Jämförelse med andra kommuner i Dalarna

Exempel på bidragsnivåer

I kommunens kostnader ovan ingår inte overheadkostnad och investeringar!

Mer om Anläggningslagen, gemensamhetsanläggningar, förvaltningsformer

Anläggningslagen, oftast förkortad AL

Syftet med tillkomsten av AL var att skapa en enhetlig lagstiftning för att reglera frågor om samverkan mellan fastigheter för utförande och drift av gemensamhetsanläggningar.

En gemensamhetsanläggning är en anläggning som ägs och sköts av flera fastigheter ihop och ger rätt att bygga och/eller använda anläggningen (t.ex. väg, bryggor, avlopp).

En gemensamhetsanläggning bildas/ändras eller upphävs av Lantmäteriet vid en anläggningsförrättning.

Anläggningsbeslutet innehåller bland annat uppgifter om ändamålet, utrymme som upplåts för anläggningen, vilka fastigheter som ska delta i anläggningen och när anläggningen ska vara utförd/ färdigställd.

I anläggningsbeslutet anges två andelstal för de fastigheter som är med i gemensamhetsanläggningen. Andelstalet för utförande styr hur utgiften för att bygga anläggningen ska fördelas mellan fastigheterna. Andelstalet för drift styr hur de löpande driftutgifterna ska fördelas mellan fastigheterna.

De deltagande fastigheterna ansvarar gemensamt för anläggningen genom delägarförvaltning eller föreningsförvaltning.

Några av villkoren för att inrätta en gemensamhetsanläggning

5 § (väsentlighetsvillkoret) Gemensamhetsanläggning får ej inrättas för annan fastighet än sådan för vilken det är av väsentlig betydelse att ha del i anläggningen.

Dispositiv, vilket innebär att om väsentlighetsvillkoret inte är uppfyllt kan en gemensamhetsanläggning ändå inrättas om samtliga fastighetsägare är överens om det.

6 § (båtnadsvillkoret) Gemensamhetsanläggning får inrättas endast om fördelarna av ekonomisk eller annan art av anläggningen överväger de kostnader och olägenheter som anläggningen medför.

Båtnadsvillkoret ska prövas för hela "anläggningsföretaget", inte för varje enskild fastighet för sig.

Indispositivt, vilket betyder att båtnadsvillkoret alltid måste vara uppfyllt och några möjligheter för fastighetsägare att avtala bort villkoret saknas.

7 § (opinionsvillkoret) Gemensamhetsanläggning får ej inrättas, om ägarna av de fastigheter som skall deltaga i anläggningen och hyresgästerna i sådana fastigheter mera allmänt motsätter sig åtgärden och har beaktansvärda skäl för det. Vid denna prövning skall främst deras mening beaktas som har störst nytta av anläggningen.

Indispositiv, vilket innebär att det inte kan förhandlas bort eller avtalas bort av de inblandade fastighetsägarna

8 § (lokalisering och utförande av en gemensamhetsanläggning)

Gemensamhetsanläggning ska förläggas och utföras på ett sådant sätt att ändamålet med anläggningen uppnås med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad.

Dispositivt, vilket innebär att det finns möjlighet för fastighetsägarna att avtala om placering och utförande.

Andelstal

15 § Grunderna för fördelning av kostnaderna för gemensamhetsanläggnings utförande fastställs vid förrättningen. För varje fastighet anges andelstal, som bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta fastigheten har av anläggningen.

Beräkning av andelstal

Tonkilometermetoden är en metod för att beräkna delägande fastigheters andelstal vid en anläggningsförrättning.

Varje fastighet inom båtnadsområdet åsätts ett schabloniserat tontal, vilket ska spegla den belastning på vägen som fastigheten tillför. En bostadsfastighet med permanentboende har exempelvis tontalet 2100.

För jord- och skogsbruksfastigheter tas hänsyn till fastighetens areal, avstånd till brukningscentrum, interna transporter etc. för att få fram aktuellt tontal för fastigheten. När fastighetens tontal har fastställts multipliceras det med aktuell vägsträcka i km.

Samfällighetsförening

Syftet med en samfällighetsförening är att förvalta och sköta gemensamma anläggningar.

Samfällighetsföreningen är en juridisk person. Medlemmarna i föreningen är fastighetsägarna till de fastigheterna som har andel i gemensamhetsanläggningen. Inom samfällighetsföreningen beslutas hur gemensamhetsanläggningen ska skötas.

Lantmäteriet har ett särskilt register över alla samfällighetsföreningar. Registret innehåller uppgifter om föreningen samt dess organisation såsom styrelsens sammansättning och firmatecknare.

Delägarförvaltning

Om inget annat har beslutats förvaltas gemensamhetsanläggningen genom delägarförvaltning vilket innebär att delägarna beslutar gemensamt.

Delägarna måste vara överens i alla frågor och en majoritet kan inte köra över en minoritet.

Om delägarna inte kan komma överens så har varje delägare rätt att när som helst begära att en samfällighetsförening ska bildas. När en sådan begäran framställs till Lantmäteriet ska en förening alltid bildas.

Lagen om förvaltning av samfälligheter, SFL.

Lagen reglerar hur gemensamhetsanläggningar och samfälld mark ska skötas.

Lagen säkerställer en strukturerad förvaltning för delägarnas gemensamma bästa.

Exempel på bestämmelser i lagen

Bildande av samfällighetsföreningar, stadgar, styrelseansvar, föreningsstämmor, delägarnas rättigheter och fördelning av kostnader.

Finansiering av vägar vid exploatering

Vilka olika sätt finns det att finansiera vägar vid exploatering?

Genom

- **Plankostandsavgift** (finansiering av kommunens planläggningskostnader. Således indirekt- kan avlasta den totala projektbudgeten)
- **Kommunal finansiering** (skattemedel)
- **Statliga bidrag** (t ex statlig medfinansiering avseende kollektivtrafik- och trafiksäkerhetsåtgärder, stadsmiljöavtal)
- **Exploateringsavtal** (när kommunen **inte** äger marken). Kan avse lokalgator, GC-vägar, allmän platsmark som kommunen tar över efter färdigställande, tekniska anläggningar (VA, dagvatten mm)
- **Markanvisningsavtal:** När kommunen säljer mark kan kostnader för vägar byggas in i markpriset
- **Gatukostnadsersättning**
- **Samfälligheter och vägföreningar** (via GA)
- **OPS (Offentlig-privat samverkan):** Kan förekomma i större infrastruktur

Vad avgör vem som ska bekosta vägarna vid exploatering?

4 huvudfaktorer:

- Huvudmannskapet i detaljplanen (viktigast)
- [Exploateringsavtal](#)
- Trafikens funktion – vem har nytta?
- Lagstiftning

Situation	Vem betalar?
Kommunalt huvudmannskap	Oftast exploatören byggnation → kommunen drift
Enskilt huvudmannskap	Exploatören byggnation → samfällighet drift
Åtgärder som krävs <i>enbart</i> p.g.a. exploateringen	Exploatören
Åtgärder som gynnar allmänheten/stadens trafiksystem	Kommunen
Åtgärder på statlig väg	Trafikverket (med ev. exploatörsmedfinansiering)

Tänk strategiskt

Strukturera finansieringen utifrån:

Ägarfrågan

- Vem äger marken för gatan?
- Vem får nytta av vägen?

Nytta och kostnadsfördelning

- Projektintern gata → exploatören.
- Strukturväg som binder ihop områden → ofta kommun/delat.

Budgetläge och politiska mål

Exempel: om målet är att snabbt få fram bostäder kan kommunen ta större del av infrastrukturkostnaden.

Vad är ett exploateringsavtal?

Ett exploateringsavtal är ett avtal som tecknas **inför** eller **i samband** med en detaljplan. Avtalet används när kommunen inte äger marken (ovanligt i Leksand) som ska bebyggas. Det är reglerat i PBL 6 kap. samt i kommunens egna riktlinjer.

I avtalet kommer kommunen och exploatören överens om:

- Vem som ska bygga gator och allmän plats
- Vem som ska bekosta utbyggnaden
- Villkor för marköverlåtelse
- Tidplaner och genomförande
- Tekniska standarder
- Exploatörens ersättningar till kommunen

Vad innebär gatukostnadsersättning?

Gatukostnadsersättning (vanligare förr) innebär att fastighetsägarna i ett område får betala sin **andel** av kostnaderna för:

- gator
- gång- och cykelvägar
- torg/allmän platsmark
- belysning
- dagvattenanläggningar på gata
- anläggningsarbeten (schakt, markberedning, överbyggnad)
- projektering, administration och räntor kopplade till dessa

Detta används främst när kommunen själv bygger gatorna men låter fastighetsägarna bära kostnaden, enligt Plan- och bygglagen (PBL kap. 6 och 23). Fastighetsägare betalar för gator som kommunen bygger, i områden där kommunen är huvudman och inget exploateringsavtal finns.

Det är ett rättvist system enligt PBL där de som har **nytta** av gatorna också är de som betalar för dem.

Diskussion & reflektioner
Lunch kl 12

Statligt stöd till enskild väghållning

TRAFIKVERKET

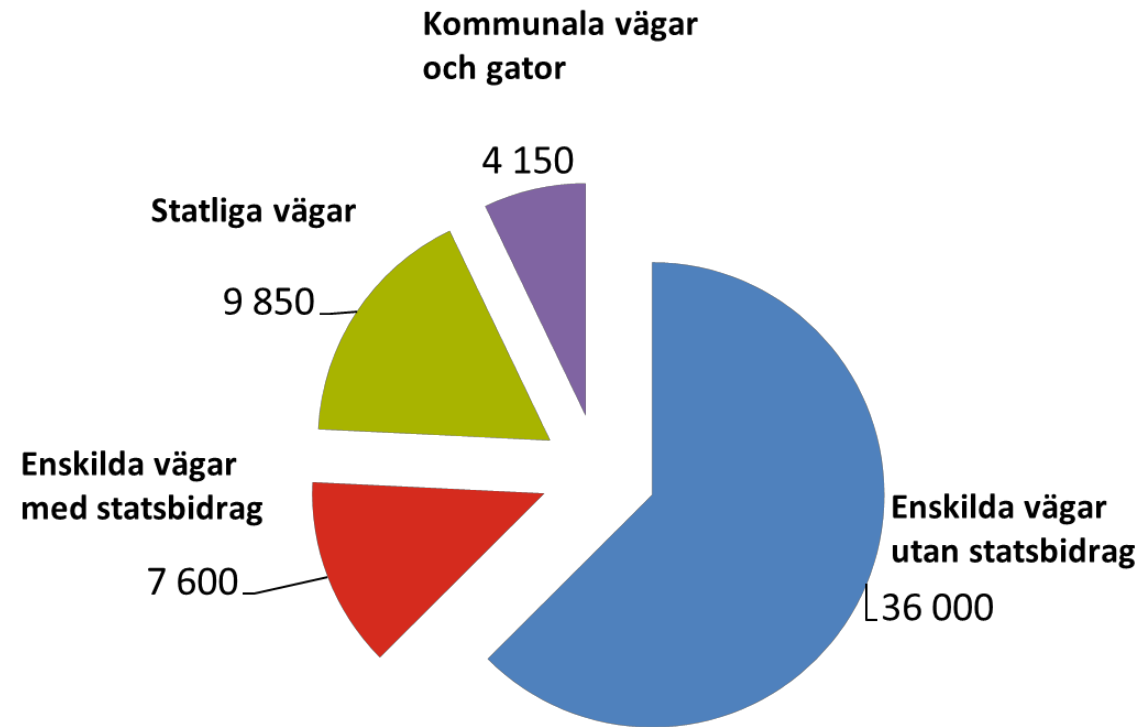
Konfidentialitetsnivå 1 ej känslig

Förutsättningar för stadsbidrag till enskild väghållning

Camilla Johansson
Utredare enskilda vägar Dalarna

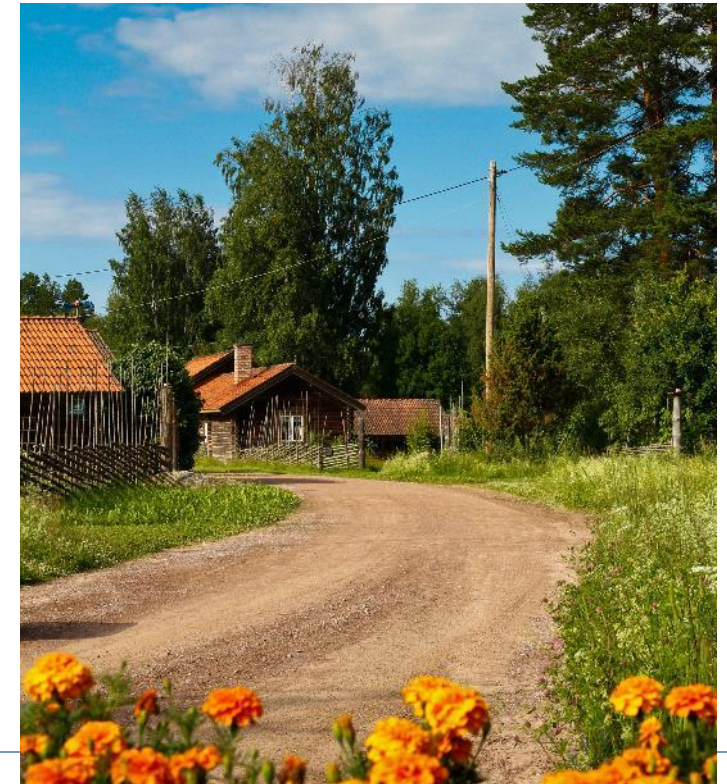

Svenskt vägnät i mil

Mål med statsbidragsgivning till enskilda vägar

- Boende i glesbygd ska underlättas.
- Skapa tillgänglighet för näringslivet.
- Allmänheten ska ha tillgång till områden för rekreations- och fritidsaktiviteter.
- Det vägkapital som är nedlagt i det enskilda statsbidragsvägnätet ska säkras.
- Trafiksäkerheten och miljöintressen ska beaktas och tas tillvara.
- Hänsyn ska tas till barn och funktionshindrade.

Villkor för statsbidrag enligt bidragsförordningen

- Vägen ska ha en viss längd minst 950 meter.
- Vägen ska tillgodose ett visst transportbehov.
- Vägen ska vara ändamålsenlig.
- Väghållningskostnaderna ska vara rimliga.
- Väghållningen ska vara ordnad i någon form av organisation.

För mer information och eventuella undantag se vår Handbok eller ta kontakt med utredare på Trafikverket.

Bidragsberättigade organisationsformer

- Samfällighetsföreningar
- Överenskommelse mellan samtliga fastighetsägare (Används vid frivillig väghållningsorganisation)
- Ensam väghållare

Bidragsmodell årligt vägbidrag

- Gemensamma driftkostnader för hela landet.

Klimatzon

Slitlager

Trafikklass

Låg

färre än 25 fordon/dygn

Mellan

25–124 fordon/dygn

Hög

fler än 125 fordon/dygn

Regelverk enskilda vägar

- Förordning (SFS 2025-753) om statsbidrag till enskild väghållning
- Vägverkets föreskrifter om statsbidrag till enskild väghållning; TRVFS 2025.2
- Statsbidrag till enskild väghållning – handbok 2024:176

Vägkategorier

Kategori

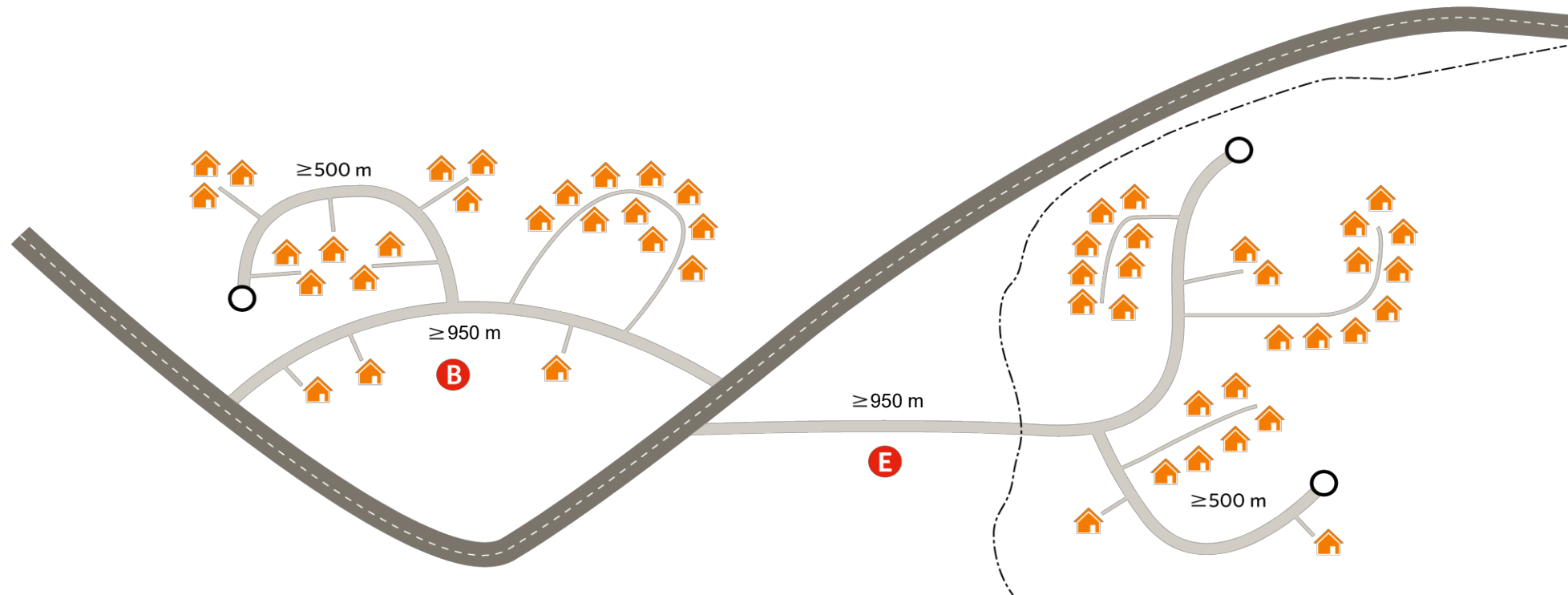
- A Väg för fast boende inom landsbygdsområde, utfartsväg
- B Väg som fungerar som uppsamlingsväg eller utfartsväg för fast boende
- C Genomfartsväg med mer än 25 fordon per dygn.
- D Väg för rörliga friluftslivet
- E Väg som är uppsamlingsväg för minst 25 fritidshus
- F Väg för näringslivet

Väggkategori A, D och F – upp till 70% i bidrag

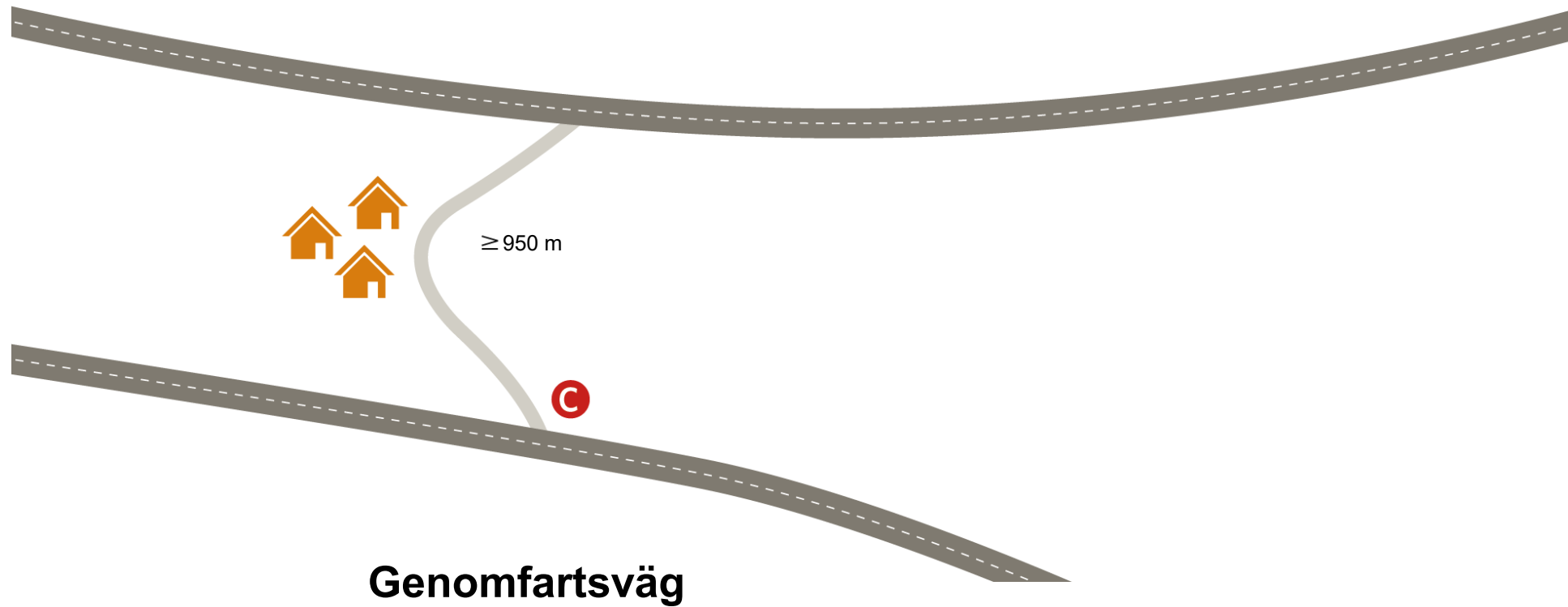
Väggkategori B och E – upp till 40% i bidrag

Bebyggelseområde

Fritidsområde

Väggkategorier C – upp till 80% i bidrag

Intag av ny väg

- Möjlighet finns att erhålla bidrag till att rusta upp vägen till Trafikverkets baststandard för bidragsvägar.
- Max 2 prisbasbelopp per kilometer väg.

Bastandard för bidragsväg

10. Riktlinjer för basstandard

Anslutning mot allmän väg Anslutningen bör om möjligt ha en radie på 10–15 m samt utformas med vilplan på minst 5 m. Korsningen bör vara så vinkelrät som möjligt och utformad på ett trafiksäkert sätt. Vid anslutning mot belagd väg bör vilplanet vara belagt. Ändring beslutas av Trafikverkets trafikingenjör efter inkommen ansökan.

Broar Broar ska vara i ett sådant skick att det årliga barmarks- och vinterunderhållet kan utföras och bron kan trafikeras på ett trafiksäkert sätt.

Bärighet Enskilda vägar ska normalt dimensioneras för motsvarande bärighetsklass 1 (BK 1). Begränsad bruttovikt ner till 4 ton kan accepteras vid tjällossning eller när risken för skador är särskilt stor

Diken och slänter Dikesdjupet ska normalt vara minst 0,4 m. Mindre djup kan accepteras av utrymmesskäl, om dräneringen ändå blir god. Eftersträva att innerslätten har lutningen 1:3, dock minst 1:2. Vid brantare släntlutning bör räcke övervägas.

Körbanebredd Körbanebreden i trafikklass låg bör vara minst 3 m. I trafikklass mellan bör den vara 3,5 m, och i trafikklass hög bör den vara 4,5–6 m.

Mötesplatser Mötesplatser ska utformas efter aktuell fordonstyp och bör placeras så att det finns fri sikt mellan två närliggande mötesplatser. Där trafikmängden är liten eller där det behövs av praktiska skäl kan mötesmöjligheter ordnas vid infarter och naturliga breddningar. Eftersträva att mötesplatsen har samma standard som vägen.

Räcken Räcken bör finnas där bankhöjden är högre än cirka 4 m och där samtidigt släntlutningen är brantare än cirka 1:3. Räcken bör också finnas vid broar, vattendrag och andra fördjupningar som kan medföra fara.

Röjning Siktröjning ska utföras inom vägområdet eller till 2 m från vägkant. Vid anslutningar och i innerkurvor kan det krävas siktröjning utanför vägområdet. Den minsta fria höjden över vägbanan ska vara 4,6 m.

Sidohinder Fysiska hinder i sidoområdet bör tas bort, om de kan förorsaka allvarliga skador vid avåkning.

Slitlagertyp Vägen ska ha en lämplig slitlagertyp.

Tvärfall Tvärfallet på raksträckor på grusväg och belagd väg bör vara minst 3 procent. Skevningen i kurvor ska vara 2,5–5 procent.

Trummor En trumma genom en väg bör ha en minsta diameter på 300 mm. Sidotrummor bör ha en minsta diameter på 200 mm. Trummor ska utformas så att de inte utgör vandringshinder för fisk med mera.

Vändplatser Vändmöjligheter ska finnas och vara utformade med hänsyn till vilken typ av fordon som frekvent trafikerar vägen.

Tillsyn/omprövning av årligt vägbidrag/bidragsrätt

- Tillsyn utförs minst vart femte år fysiskt alternativt administrativt för att konstatera att utbetalt bidrag används på rätt sätt.
- Omprövning syftar framåt i tiden, finns förutsättningar för fortsatt bidragsrätt?
- Ligger vägen i rätt kategori?
- Är det rätt trafikklass?

- Bidrag kan också lämnas till enskilda färjor

Ingår i årligt vägbidrag

Barmarksunderhåll

- Grusning
- Dammbindning
- Avvattning
- Röjning
- Beläggningsreparation

Vinterväghållning

- Snöröjning
- Halkbekämpning
- Snödikning
- Snöstör

Exempel på bidragsberättigade åtgärder för särskilt vägbidrag

- Trummor med diameter 500 mm o större.
- Förstärkning med minst 10 cm 0-32 bärlager och 7 cm slitlager. Mängd i opackad form.
- Omläggning av vägsträcka.
- Nybyggnad eller reparation av bro.
- Beläggningsbidrag till trafikklass Hög.
- Vissa län tillhandahåller medel för investeringsåtgärder.

Samråd gärna med er utredare på Trafikverket för mer information om vilka åtgärder som kan vara berättigade.

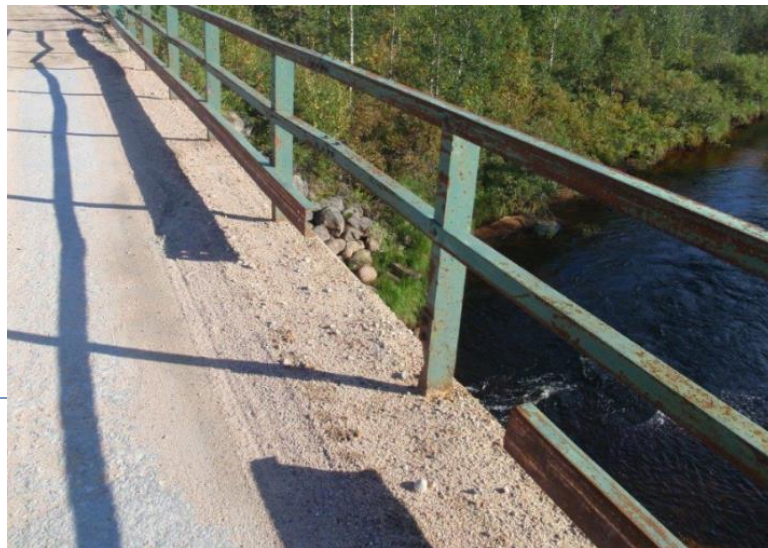
Årligt bidrag till brounderhåll

Trafikverket betalar årligen ut 5 milj. till brounderhåll.

Bro = Som bro räknas en konstruktion med en teoretisk spännvidd större än **2.0 meter**.

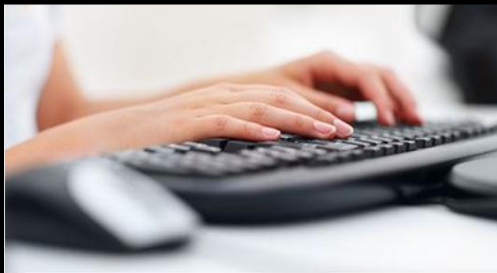
Då skall det inte se ut så här! Broar är extremt kostsamma att reparera.

Läs gärna mer i Skötselråd för årligt underhåll av broar.

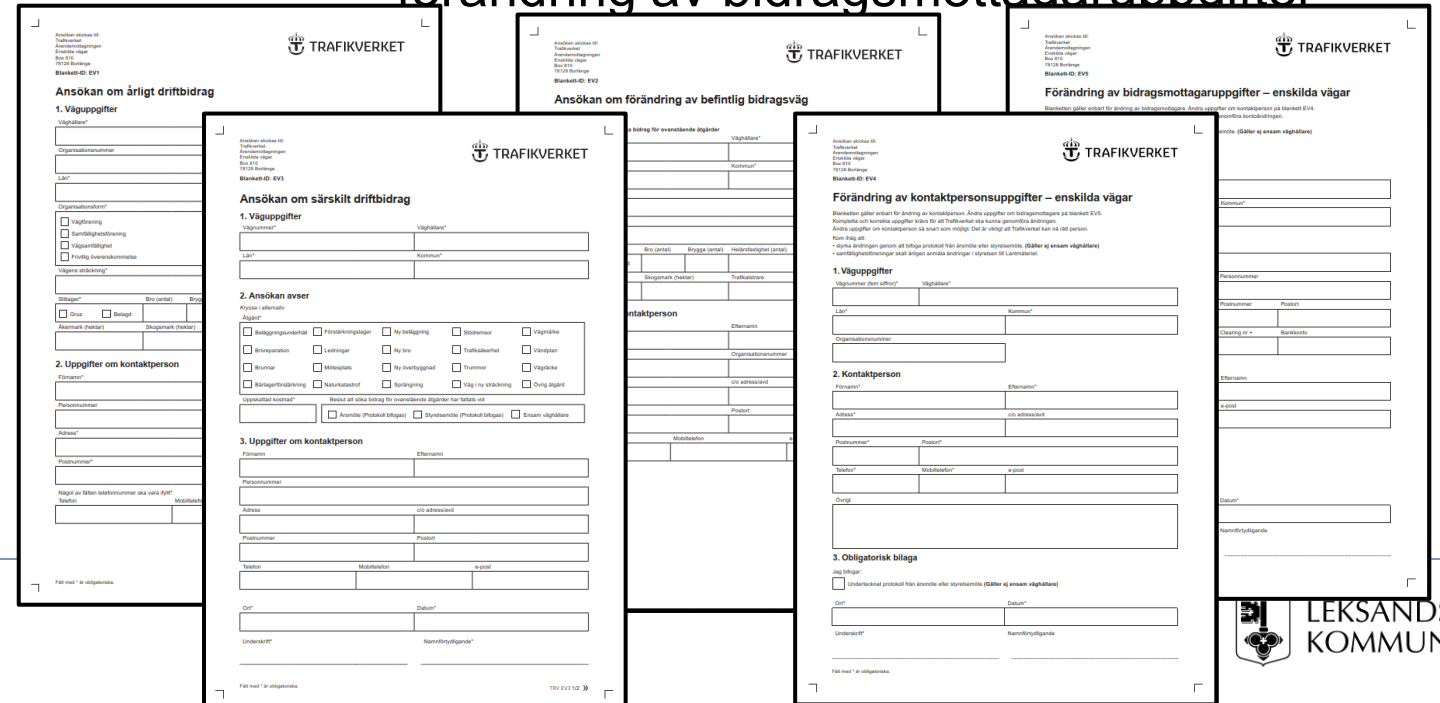
Ansök om...

- årligt driftbidrag
- särskild driftbidrag
- förändring av befintlig bidragsväg
- förändring av kontaktperson
- förändring av bidragsmottagaruppgifter

E-tjänster för enskilda vägar

I Trafikverkets e-tjänstportal kan du som enskild väghållare göra ansökningar samt administrera dina uppgifter.

Våra e-tjänster hittar du på www.trafikverket.se

Tänk på att!

- Uppdatera era uppgifter hos Trafikverket
- Utredare och handläggare på Trafikverket finns till som råd och stöd.
- Kontakt via 0771-921 921 eller trafikverket@trafikverket.se

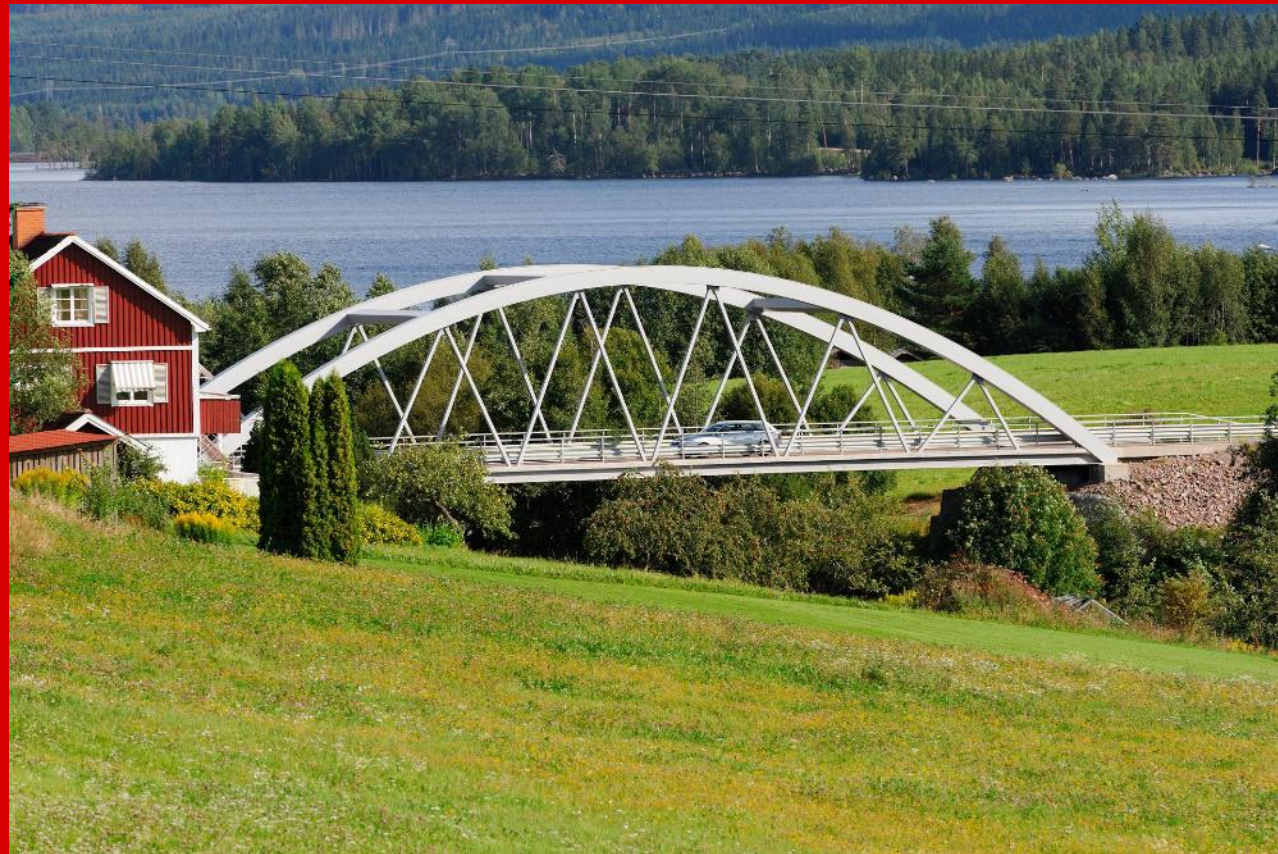
- Mer att läsa om enskild väghållning finns på www.trafikverket.se

På www.trafikverket.se kan du läsa mer!

Drift och underhåll av enskilda vägar (Publ. 2019:186)
Projektering och byggande av enskilda vägar (Publ. 2020:089)
Skötselråd för årligt underhåll av broar
Ledningsarbete inom enskilda vägar
Farthinder på enskild väg

Kontakt med utredare? Ring 0771-921921 eller mejla trafikverket@trafikverket.se

Tack för att ni lyssnade!

Kommunalt stöd till enskild väghållning i Leksand

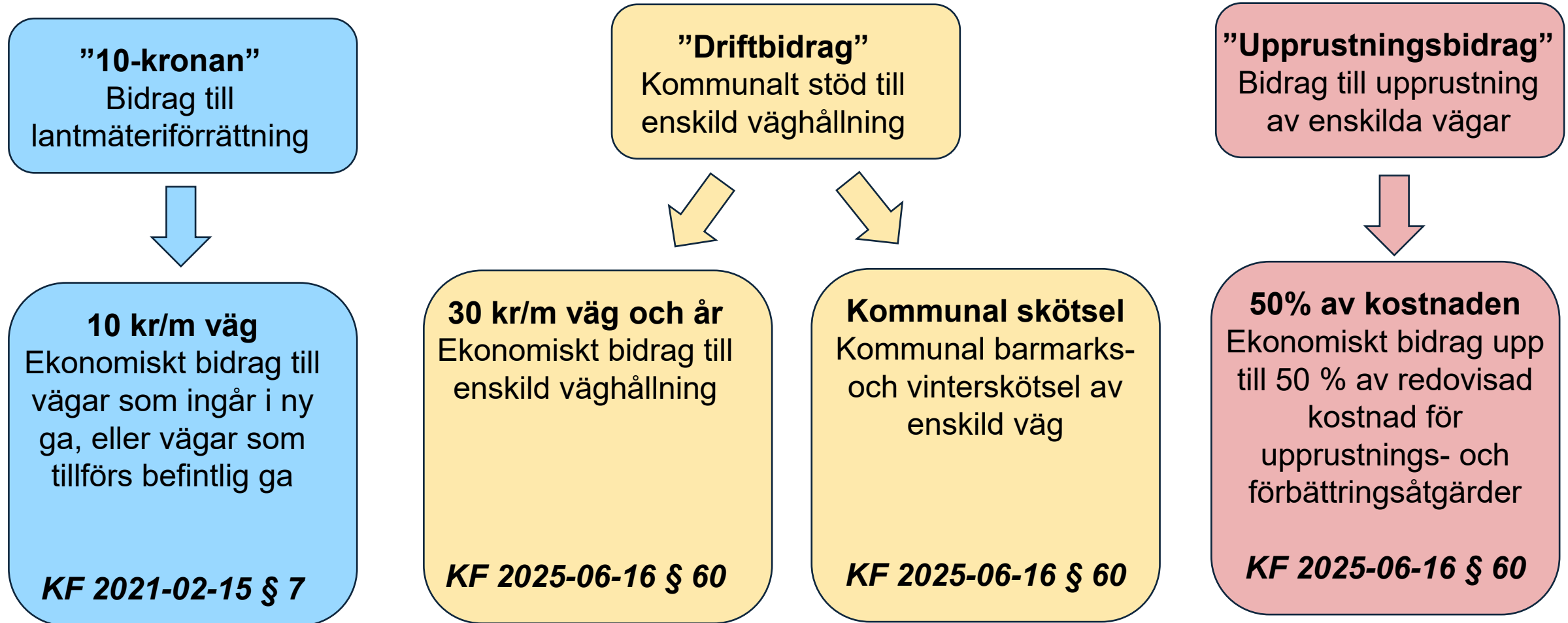
Kort historik

- Leksands kommun har sedan 70-talet skött ca 33 mil enskild väg.
 - Stödet är riktat till fast boende
 - Stor variation av vägstandard, funktion, trafikflöde på de vägar kommunen sköter:

- Ett flertal utredningar har pekat på brister med rådande ordning:
 - Otydlighet gällande vad kommunen svarar för och inte
 - Inget regelverk – ”**praxis**” har tillämpats utifrån ett antal politiska beslut från 70-talet och framåt
 - Oklara rättighetsfrågor - vem äger vägen, bestämmer standard, beslutar om åtgärder osv
 - Kostnader/ekonomi
 - Ordnad förvaltning saknas – tidigare vägföreningar har ”somnat in” eller saknas helt
 - Likställhetsprincipen – vissa områden har inte fått stöd av kommunen

Leksands kommuns regelverk – stöd till enskild väghållning

Leksands kommuns regelverk – kommunalt bidrag

• Ansökan – ekonomiskt bidrag

Väghållningsorganisation som förvaltar enskild väg som är av allmänt intresse kan **ansöka om Ekonomiskt bidrag**.

- I normalfallet en samfällighetsförening som förvaltar en GA
 - Om det föreligger särskilda skäl kan även annan fastighetsägare eller annan part som har säkrat rätten att nyttja och underhålla den aktuella vägen juridiskt accepteras som Väghållningsorganisation.
- I ansökan ska information om firmatecknare, kontaktperson, stadgar, stämmoprotokoll etc bifogas.

• Kriterier

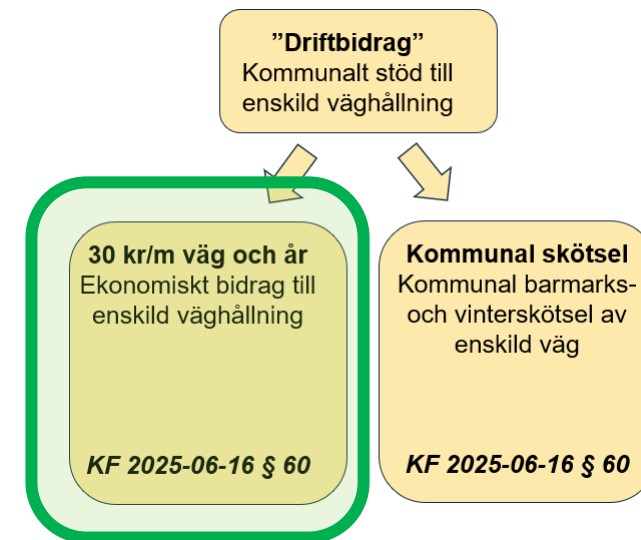
För Ekonomiskt bidrag ska vägen uppfylla följande kriterier:

1. Vägen utgör angöring för **fast boende** (folkbokförd på bostad längs vägen) som ingår i Väghållningsorganisationen.
2. Vägen hålls **öppen för allmän trafik året runt**.
3. Vägen **kategoriseras som någon av följande vägtyper (A,B, C eller D)**:

• Standardkrav

Vägen ska ha följande standard:

- 1. Vägkropp med god bärighet för åretruntbruk och vägens dimensionerande trafik.
- 2. Slitlager, grus- eller asfaltbeläggning med god funktion anpassad till vägens bärighet och dimensionerande trafik.
- 3. God dränering och avvattnings av vägkroppen. Diken och trummor ska vara anpassade efter vägens behov

Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Väg längd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

Leksands kommuns regelverk – kommunal skötsel

• Ansökan - kommunal skötsel

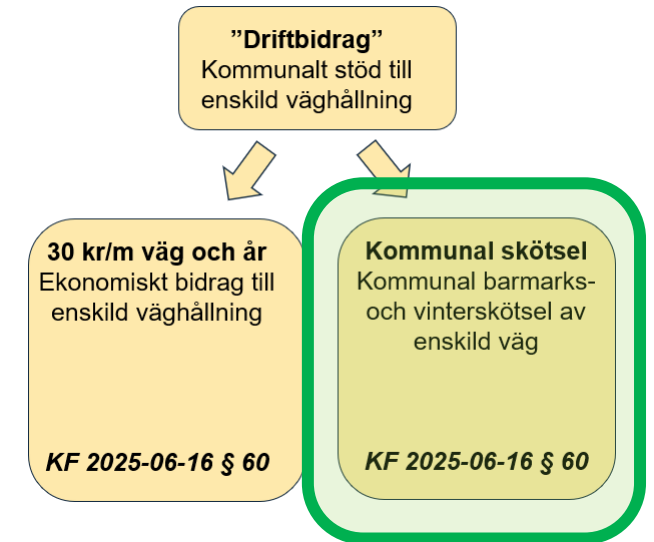
Väghållningsorganisation som förvaltar enskild väg som är av allmänt intresse kan **ansöka om kommunal skötsel**.

- Kommunalt skötsel erbjuds enbart vägar inom Kategori A och B-områden samt vägar som utgör en länk mellan sådana områden

• Kriterier

För Kommunal skötsel ska vägen vidare uppfylla kriterierna för Ekonomiskt bidrag samt följande kriterier:

1. Vägen ska vara i sådant skick att arbetet kan utföras med normal utrustning och med hänsyn till utförarens arbetsmiljö liksom trafiksäkerhet. Kommunen ställer därför krav på att:
 - 1.1. Körbanan ska ha en bredd som medger god framkomlighet och i hela sin sträckning medger rationell skötsel,
 - 1.2. godtagbar vändningsmöjlighet ska finnas inom vägområdet (väghållnings-, räddnings-, renhållningsfordon etc. ska kunna vända),
 - 1.3. utrymme finns som ger möjlighet att lägga upp snö utanför körbana och vändyta,
 - 1.4. mötesplats eller annan likvärdig möjlighet till möte mellan fordon, och
 - 1.5. vägområde och vändutrymme får inte användas på sätt som hindrar skötsel:

Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Väglängd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

Leksands kommuns regelverk – kommunalt skötsel

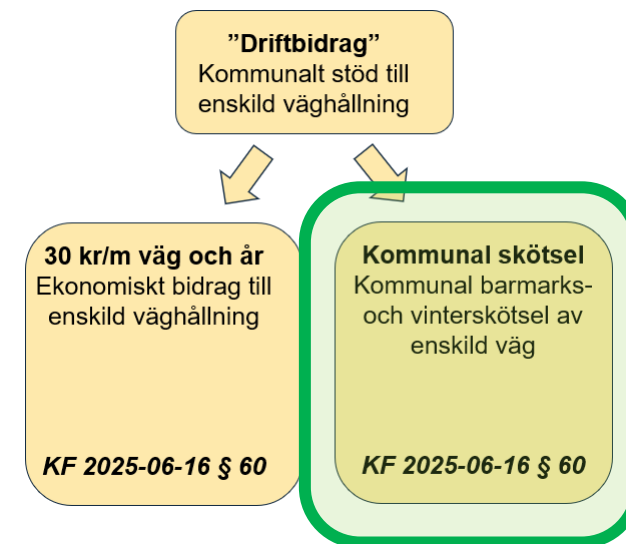
• Omfattning kommunal skötsel

Kommunens åtagande omfattar följande åtgärder:

- **Barmarksskötsel grusväg.** Hyvling eller sladdning och dammbindning 1 – 2 gånger per år. Skötsel och utbyte av vägtrummor under väg ≤ 400 mm (ej sidotrummor). Dikesslätter 1 gång per år under hösten.
- **Barmarksskötsel belagd väg.** Skötsel och utbyte av vägtrummor under väg ≤ 400 mm (ej sidotrummor) och mindre tillfälligt uppkomna vägsador (tex potthål). Dikesslätter 1 gång per år under hösten.
- **Vinterskötsel grusväg.** Snöröjning, sandning vid ishalka, svallisrivning, ishyvling och trumupptining.
- **Vinterskötsel belagd väg.** Snöröjning, sandning vid ishalka, sandsopning, svallisrivning, ishyvling och trumupptining.

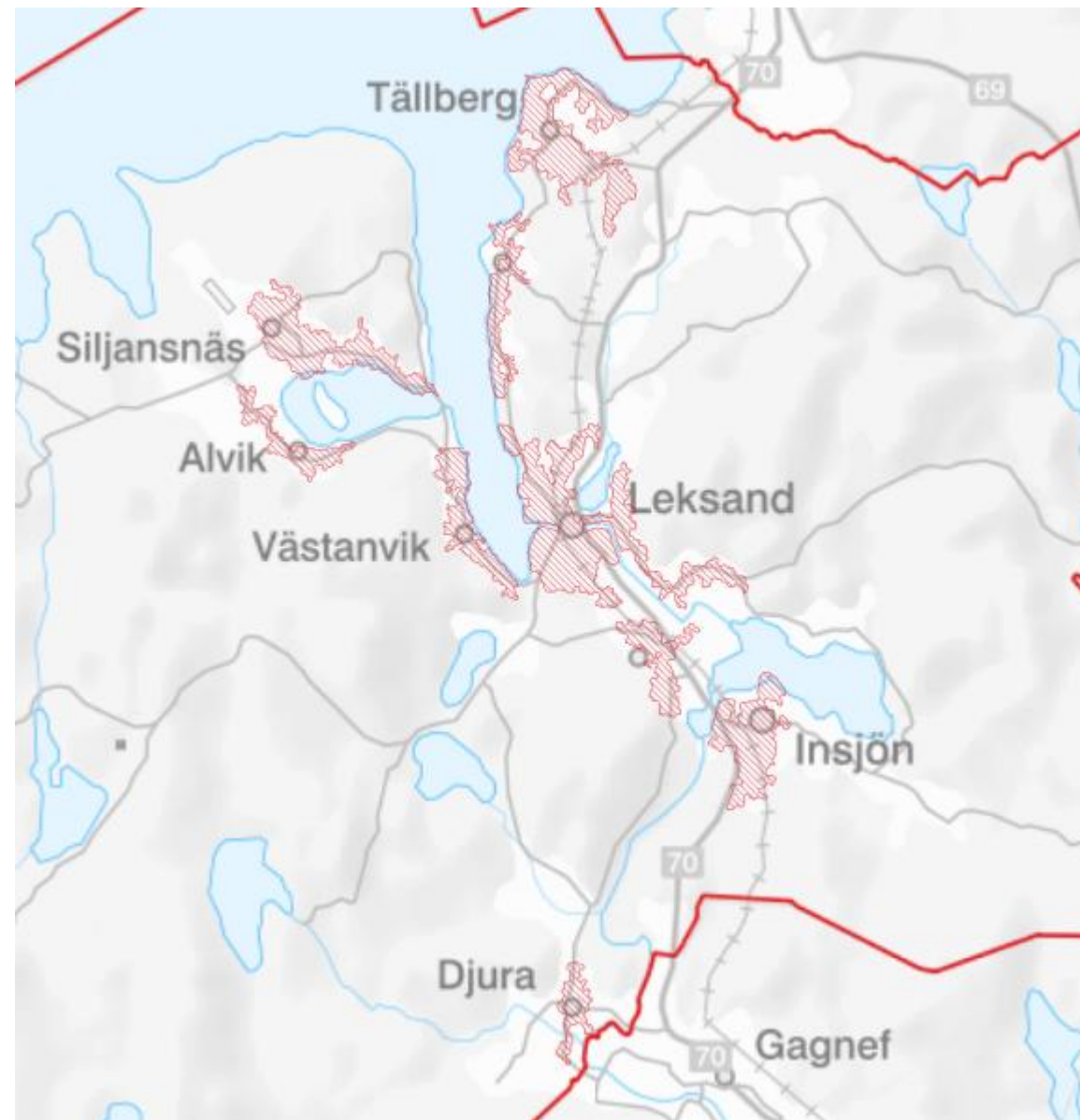
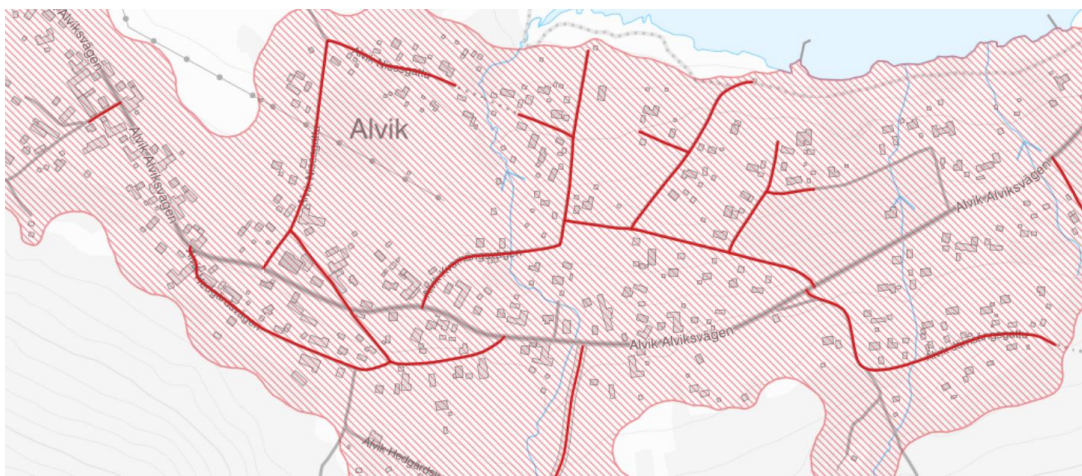
Enskilda vägar som omfattas av kommunal skötsel tas in i kommunens övergripande planering av vägskötsel. Prioriteringar kan behöva göras och avvikelser från ovan beskrivet åtagande kan förekomma. Dikesslätter 1 gång per år under hösten.

Vid **extraordinära händelser** avseende enskild väg med Kommunal skötsel ska kommunen verka för att vägen ska hållas farbar. Kommunstyrelsen avgör om kommunen ska gå in med extra medel samt i så fall i vilken omfattning och form.

Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Väglängd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Väglängd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

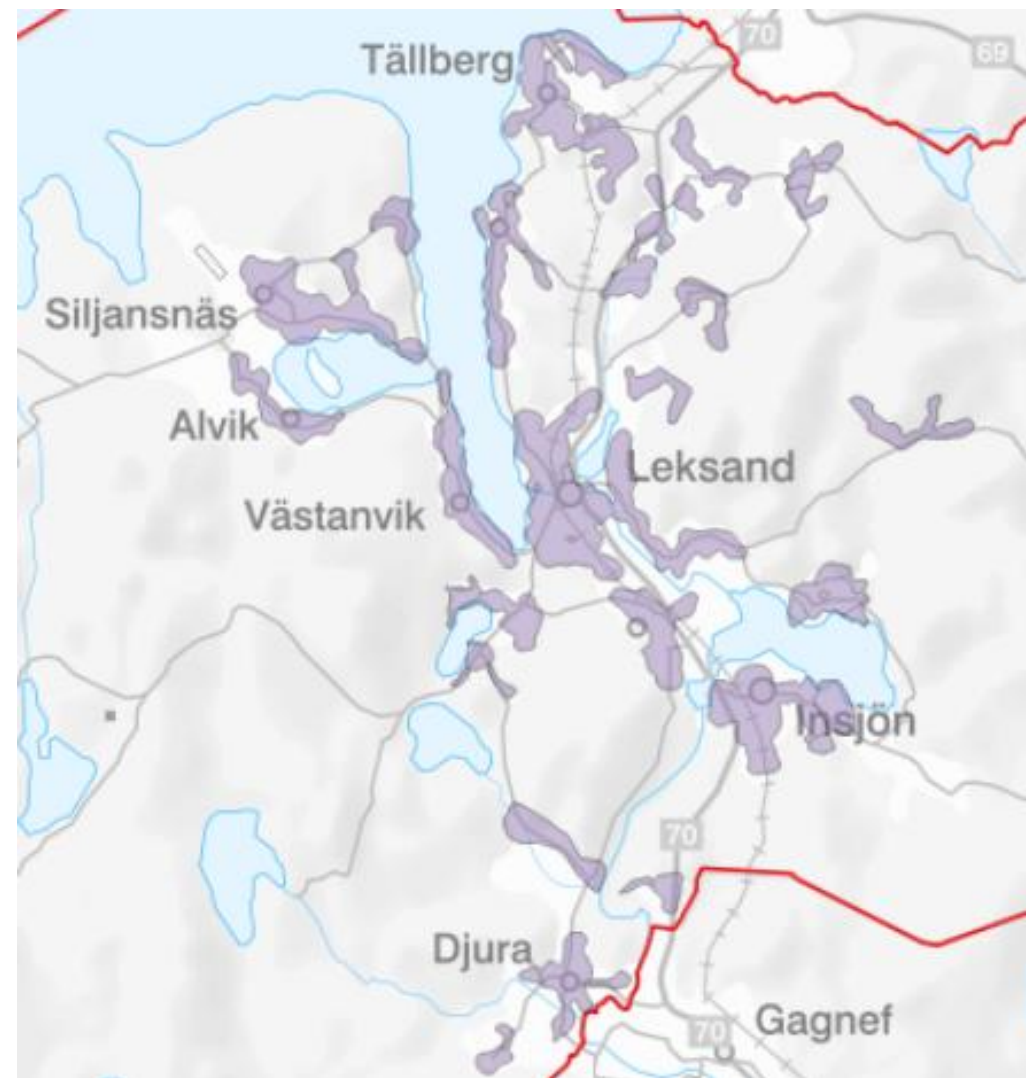

Leksands kommuns regelverk - vägkategorier

Leksands kommuns regelverk - vägkategorier

Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Våglängd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

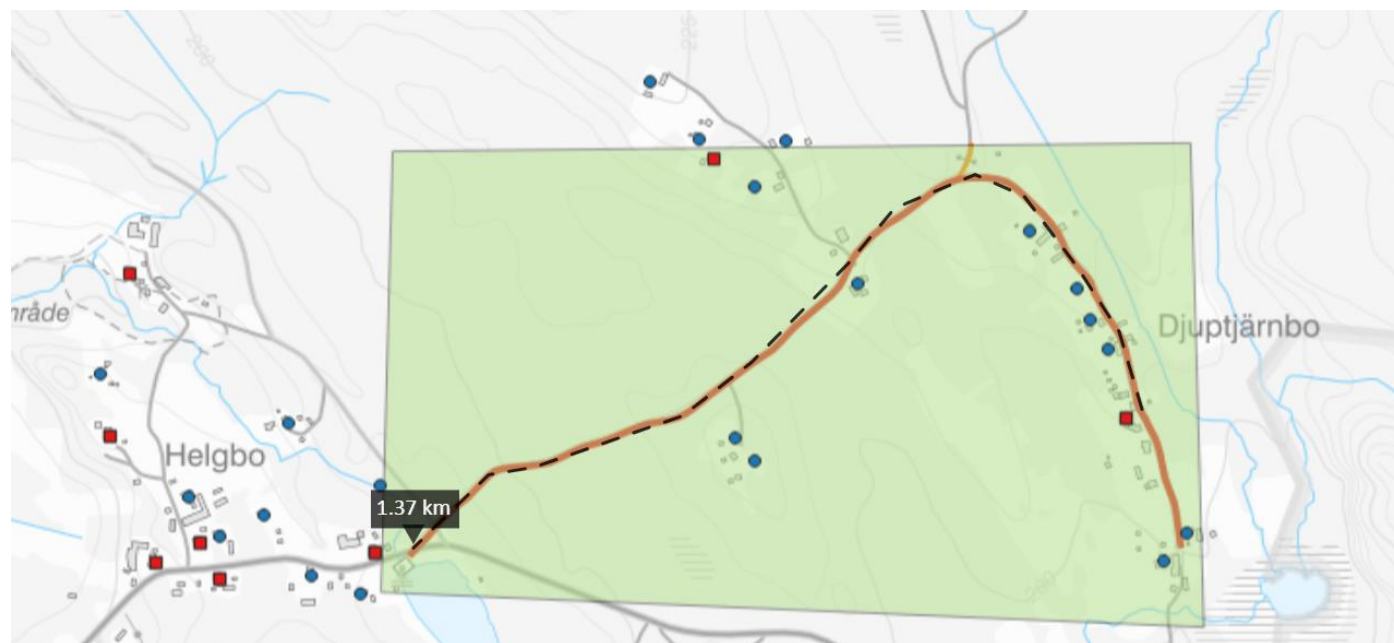
Sammanhållen bebyggelse. Detta betraktas som 20-25 fastigheter med fastboende där avståndet inte överstiger en kilometer till nästa fastighet. Den sammanhållna bebyggelsen sammanfaller i stort med det som utgör "övrig bybebyggelse" i den översiktsplan (ÖP 2025) som håller på och tas fram.

Områden som bedömts som sammanhållen bebyggelse:

Leksands kommuns regelverk - vägkategorier

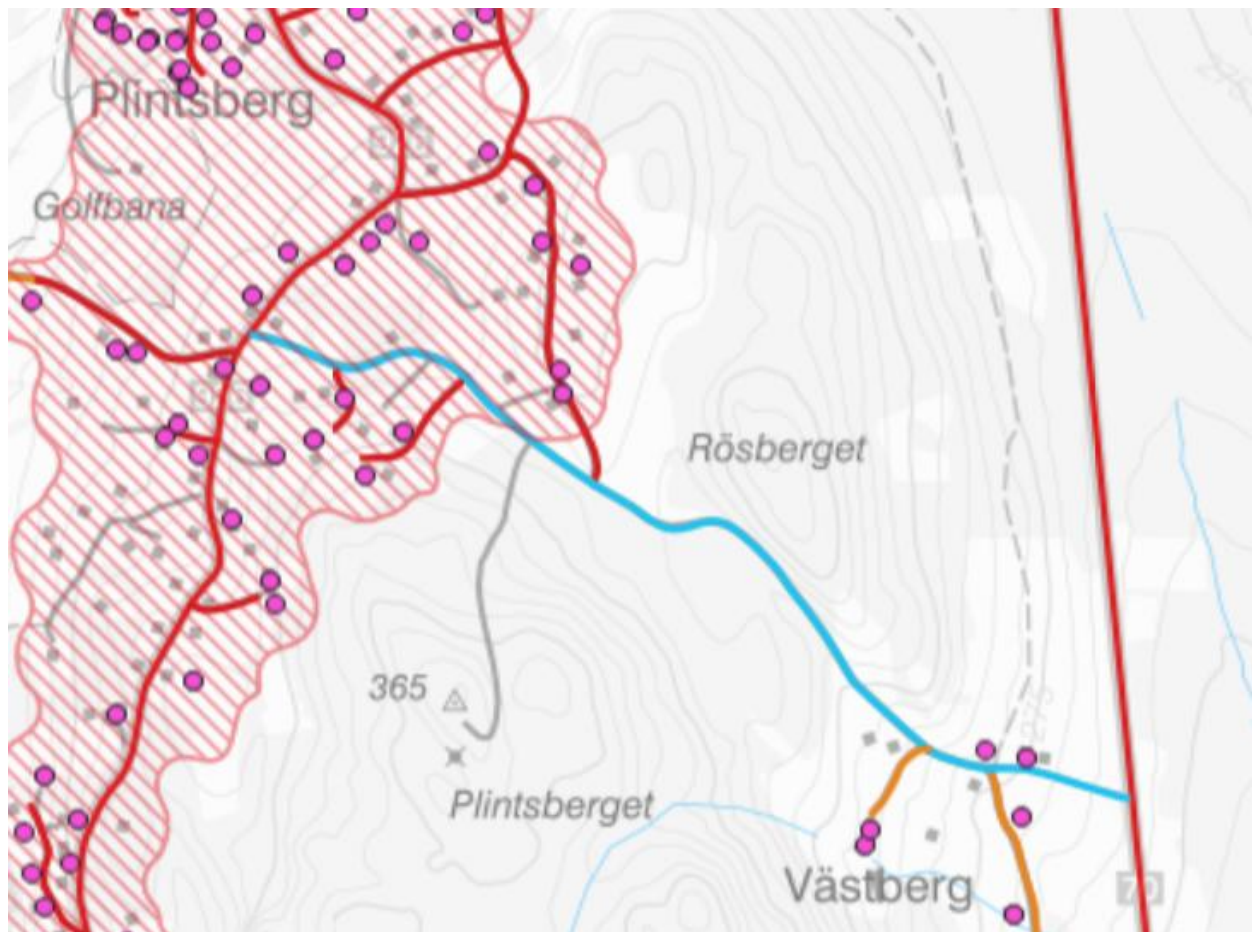
Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Väglängd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

Exempel: Utfartsväg för fast boende i Djuptjärnbo till väg 908

Leksands kommuns regelverk - vägkategorier

Vägtyp	Definition
Kategori A	Väg i områden som i lokala trafikföreskrifter (LTF) klassats som tätbebyggt område eller anges som tätort enligt SCB:s definition.
Kategori B	Väg som fungerar som huvudväg, genomfart eller uppsamlingsväg för trafik i eller genom en sammanhållen bebyggelse.
Kategori C	Utfartsväg som fungerar som utfart för minst en fastighet med fast boende till allmän väg, kommunal väg, tätortsväg eller vägkategori A. Väglängd minst 100 m.
Kategori D	Väg som utgör länk mellan kategori A-, B- eller C-väg eller från sådan kategori till allmän väg.

Exempel: Länk mellan Plintsberg och RV70 genom Västberg

Väghållning enligt Plan- och bygglagen

Huvudmannaskap - grundprincip enligt PBL

- Huvudman är den som ansvar för den allmänna platsen.
- Alla allmänna platser ska ha en huvudman
- Huvudregeln enligt PBL är att kommunen ska vara huvudman för den allmänna platsen
- Om det finns särskilda skäl för det så får kommunen bestämma att huvudmannaskapet ska vara enskilt.
- Det är även möjligt att inom en och samma detaljplan ha olika huvudmannaskap för olika allmänna platser.

Lagstöd:

- Huvudregel om kommunalt huvudmannaskap: PBL 4 kap. 7 §

Kommunalt huvudmannaskap

- Kommunen ansvarar för att de allmänna platserna iordningställs efter hand detaljplanen byggs ut
- Kommunen som ansvarar för den skötsel och det underhåll som krävs
- I områden med kommunalt huvudmannaskap har kommunen rätt att lösa in den mark som är reglerad som allmän plats
- Kommunen är även skyldig att lösa in marken om markägaren begär det

Enskilt huvudmannaskap och organisering

- Ansvaret åligger fastighetsägarna gemensamt
- Ofta inrättas en gemensamhetsanläggning enl AL
- Organiserar genom en samfällighetsförening
- Ansvarar för byggande och underhåll av de allmänna platserna

- Kommunen bestämmer användning och utformning genom detaljplanens bestämmelser

Lagstöd:

- PBL anger ansvarsfördelning – inte organisation
- Genomförande sker enligt anläggningslagen (ej PBL)

Enskilt huvudmannaskap

- Särskilda skäl behöver uppfyllas
 - Fritidshusområde / landsbygdskaraktär
 - Historik – tidigare byggnadsplan eller enskilt ansvar, skapa enhetlig förvaltning med kringliggande områden
 - Begränsad allmän användning (lokalgator)
 - Sammanhållen struktur (angränsande områden har enskilt)
 - Industriområde
- Enskilt huvudmannaskap godtas enligt praxis främst när området är småskaligt, privat präglat och historiskt enskilt – inte i normal tätortsutbyggnad

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS
Huvudmannaskap

a, Huvudmannaskapet är enskilt för den allmänna platsen.

Olika huvudmän för olika allmänna platser inom samma detaljplan

- De allmänna platserna inom en och samma detaljplan kan delas upp
- Gör det möjligt att anpassa huvudmannaskapet till de praktiska behov som finns, utan att behöva göra en detaljplan för varje delområde
- Lämplig inom en plan där det både finns platser med anläggningar som betjänar en större allmänhet samt andra platser som mest används av de boende i området.

Lagstöd:

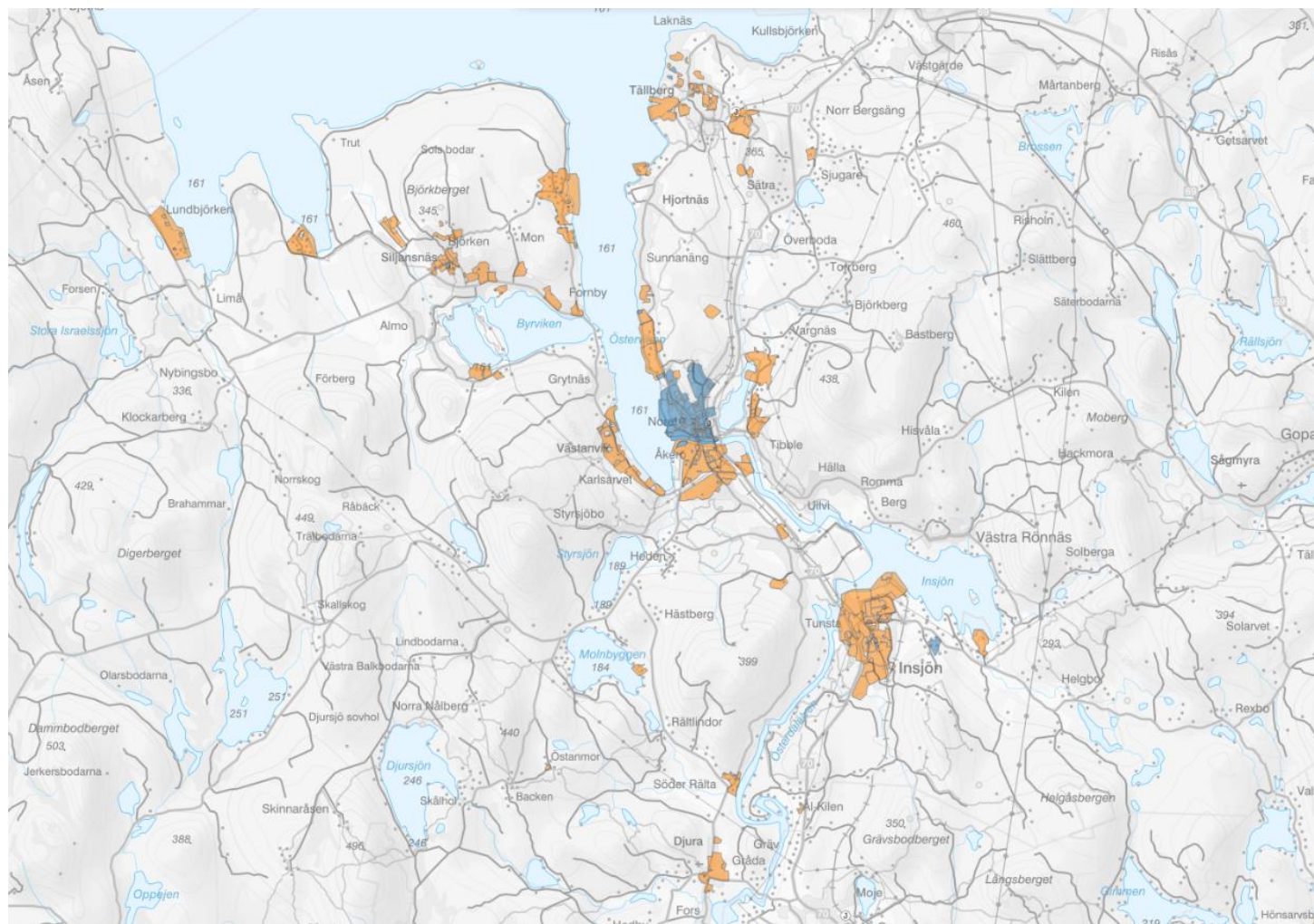
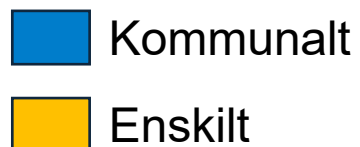
- PBL anger ansvarsfördelning – inte organisation
- Genomförande sker enligt anläggningslagen (ej PBL)

Samlad PBL-bild: väghållning

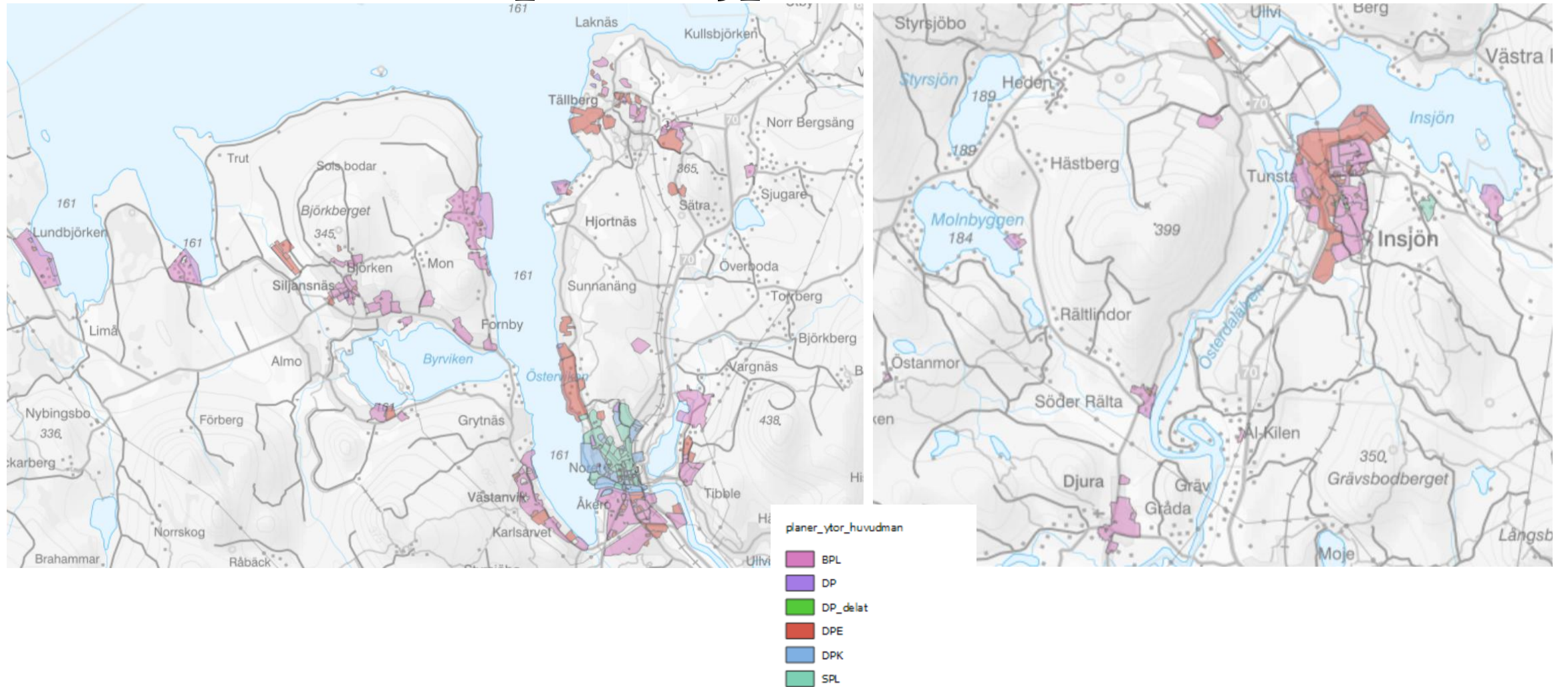
Vad säger PBL – i korthet

- Vägar i detaljplan = allmän plats
- Allmän plats ska ha en huvudman
- Kommunalt huvudmannaskap är huvudregel
- Enskilt huvudmannaskap kräver särskilda skäl
- Huvudmannaskapet kan vara delat inom ett och samma planområde
- Ansvar följer planen – inte faktisk användning
- Ändring kräver ny eller ändrad detaljplan

Huvudmannaskap detaljplaner Leksands kommun

Huvudmannaskap detaljplaner Leksands kommun

Ändring av väghållare och huvudmannaskap

Förändringar av vägghållare

Allmän väg

- Vägar för allmän samfärdsel
- Europa-, riks- och länsvägar

Statlig vägghållning

- Trafikverket
- Kommuner inom vissa tätorter

Väglagen 1971:948

Vägförordning 2012:17

Kommunal gata

- tätorter med kommunalt huvudmannaskap (stadsplan)

Kommunal vägghållning

- Kommunen

PBL 2010:100

Förändringsärende

Enskild väg

- Vägar inom detaljplan enskilt huvudmannaskap (byggnadsplan)
- Vägar utanför planlagt område inkl skogsbilvägar

Enskild vägghållning

- Samfällighetsförening
- Fastighetsägare (en eller flera)

SFL 1973:1150 (samfällighetslagen)

AL 1973:1149 (anläggningslagen)

Indragning av väg
Förrättning

Förändringar av vägghållare

Allmän väg

- Vägar för allmän samfärdsel
- Europa-, riks- och länsvägar

Statlig vägghållning

- Trafikverket
- Kommuner inom vissa tätorter

Väglagen 1971:

Vägförordning 2000:707

Förändringsärende
Vägplan

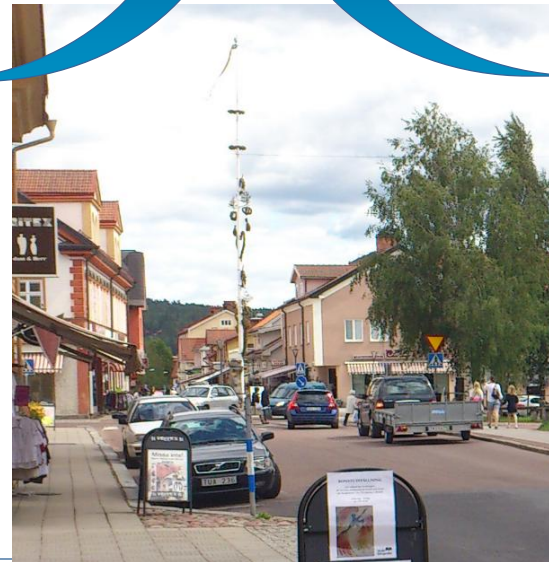
Kommunal gata

- tätorter med kommunalt huvudmannaskap (stadsplan)

Kommunal vägghållning

- Kommunen

PBL 2010:900

Enskild väg

- Vägar inom detaljplan enskilt huvudmannaskap (byggnadsplan)
- Vägar utanför planlagt område inkl skogsbilvägar

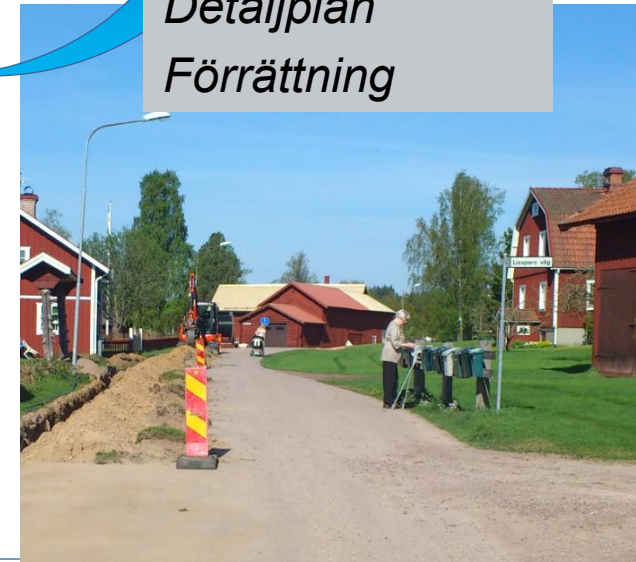
Enskild vägghållning

- Samfällighetsförening
- Fastighetsägare (en eller flera)

SFL 1971:1150 (Samfällighetslagen)

AL 1971:1149 (Anläggningslagen)

Detaljplan
Förrättning

Förändringar av vägghållare

Allmän väg

- Vägar för allmän samfärdsel
- Europa-, riks- och länsvägar

Statlig vägghållning

- Trafikverket
- Kommuner inom vissa tätorter

Väglagen 1971:1178

Vägförordning 2012:707

Vägplan
Förrättning

Kommunal gata

- tätorter med kommunalt huvudmannaskap (stadsplan)

Kommunal vägghållning

- Kommunen

PBL 2010:900

Detaljplan
Förrättning

Enskild väg

- Vägar inom detaljplan enskilt huvudmannaskap (byggnadsplan)
- Vägar utanför planlagt område inkl skogsbilvägar

Enskild vägghållning

- Samfällighetsförening
- Fastighetsägare (en eller flera)

SFL 1973:1178 (samfällighetslagen)

AL 1973:1178 (byggningslagen)

Ändring av huvudmannaskap i detaljplaner

Huvudmannaskap kan endast ändras genom:

- Ny detaljplan, eller
- Ändring av befintlig detaljplan

Lagstöd:

- Huvudmannaskap regleras i detaljplan: PBL 4 kap.

Ändring av huvudmannaskap

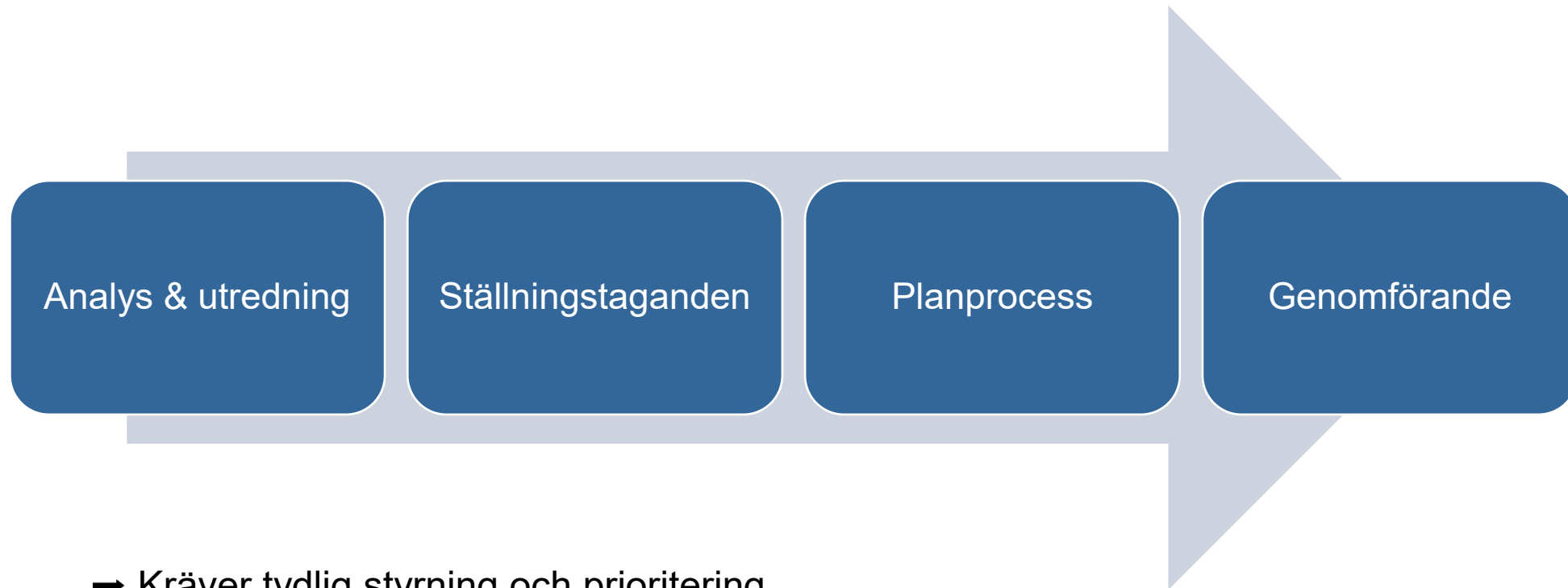
Huvudmannaskap kan endast ändras genom:

- Ny detaljplan, eller
- Ändring av befintlig detaljplan

Lagstöd:

- Huvudmannaskap regleras i detaljplan: PBL 4 kap.

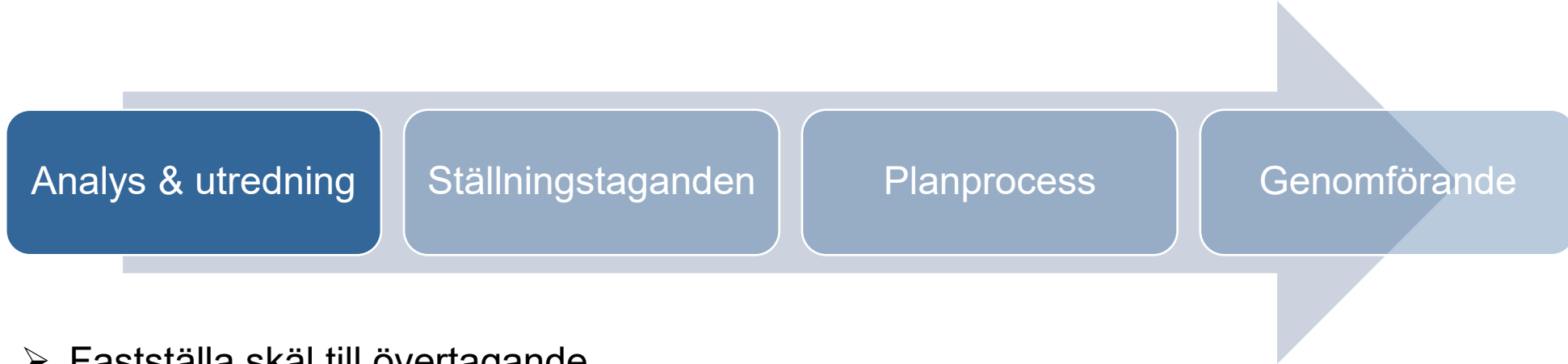
Övergripande process

→ Kräver tydlig styrning och prioritering

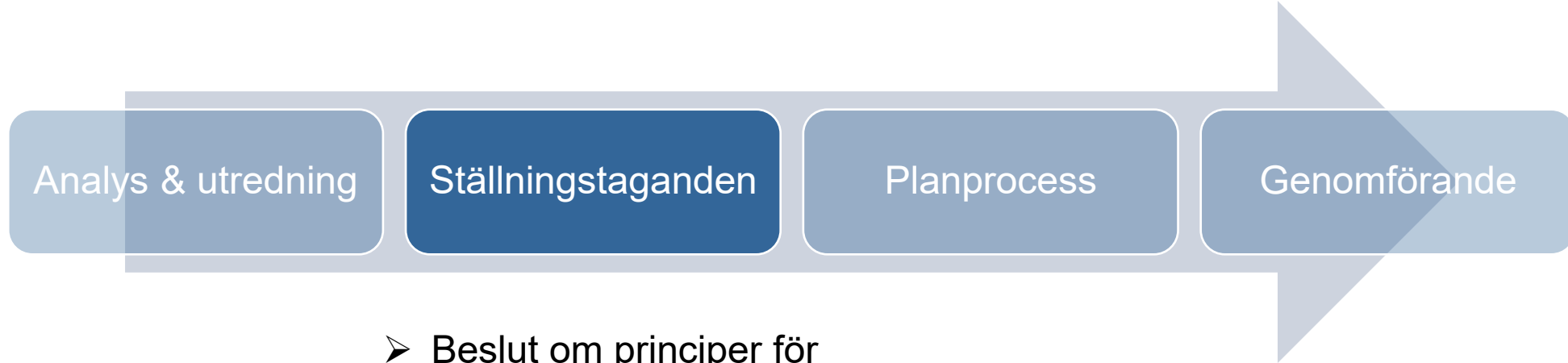
Ett övertagande är inte en enskild åtgärd – det är en sammanhållen process.

Övergripande process

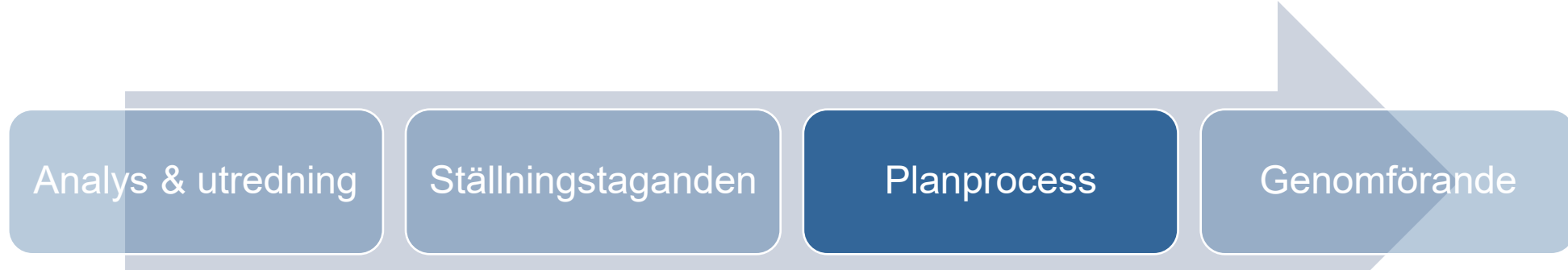
- Fastställa skäl till övertagande
- Tekniska inventeringar
- Fastighetsrättslig analys
- Avgränsning
- Konsekvensanalys
- Bedömning av planläggningsbehov
- Bedömning av övrigt utredningsbehov
- Kostnadsanalyser
- Metodval
- Resurser & organisation

Övergripande process

- Beslut om principer för kostnadsfördelning
- Process för informations- och dialogmöten samt avtalstecknande
- Avgränsning
- Prioriteringsordning
- Beslut om ev gatukostnadsutredning
- Tillsättande av resurser

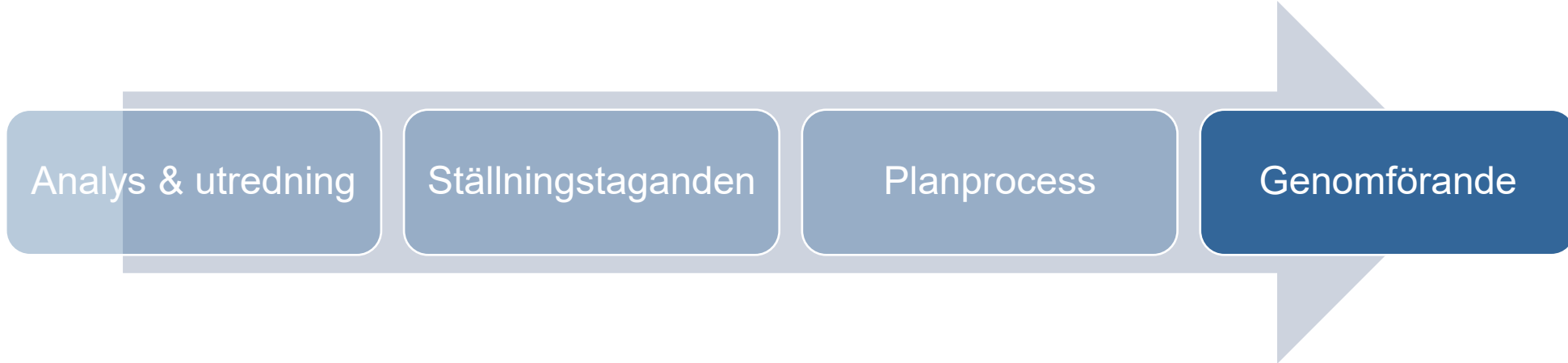
Övergripande process

- Val av planåtgärd- utifrån behov av fastighetsutredning och övriga utredningar som ev krävs samt om bebyggelse berörs
- Framtagande av handlingar
- Identifiering av fastighetsrättsliga frågor att hantera och vilka konsekvenserna blir
- Samråd-granskning-antagande- laga kraft

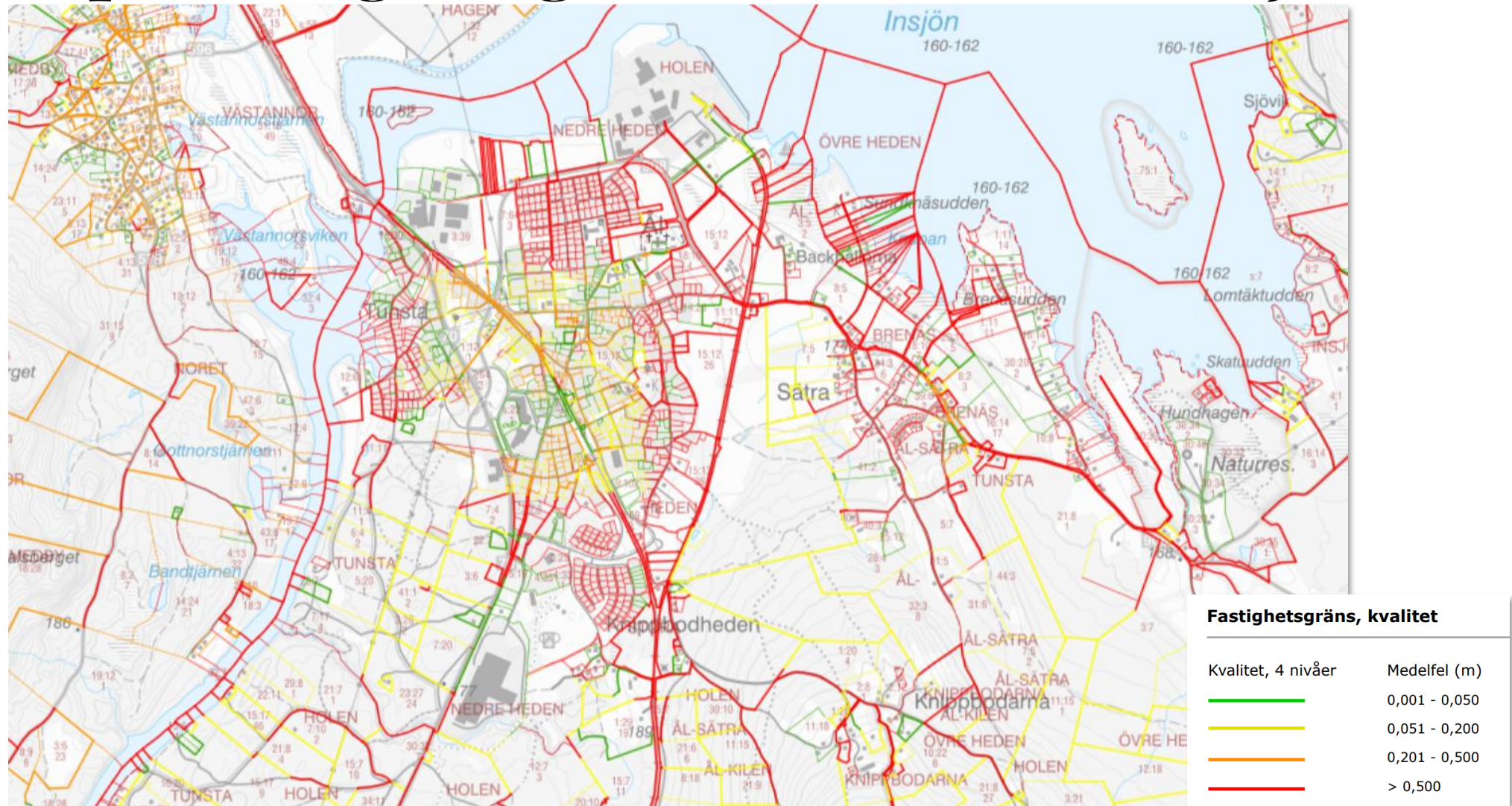

Övergripande process

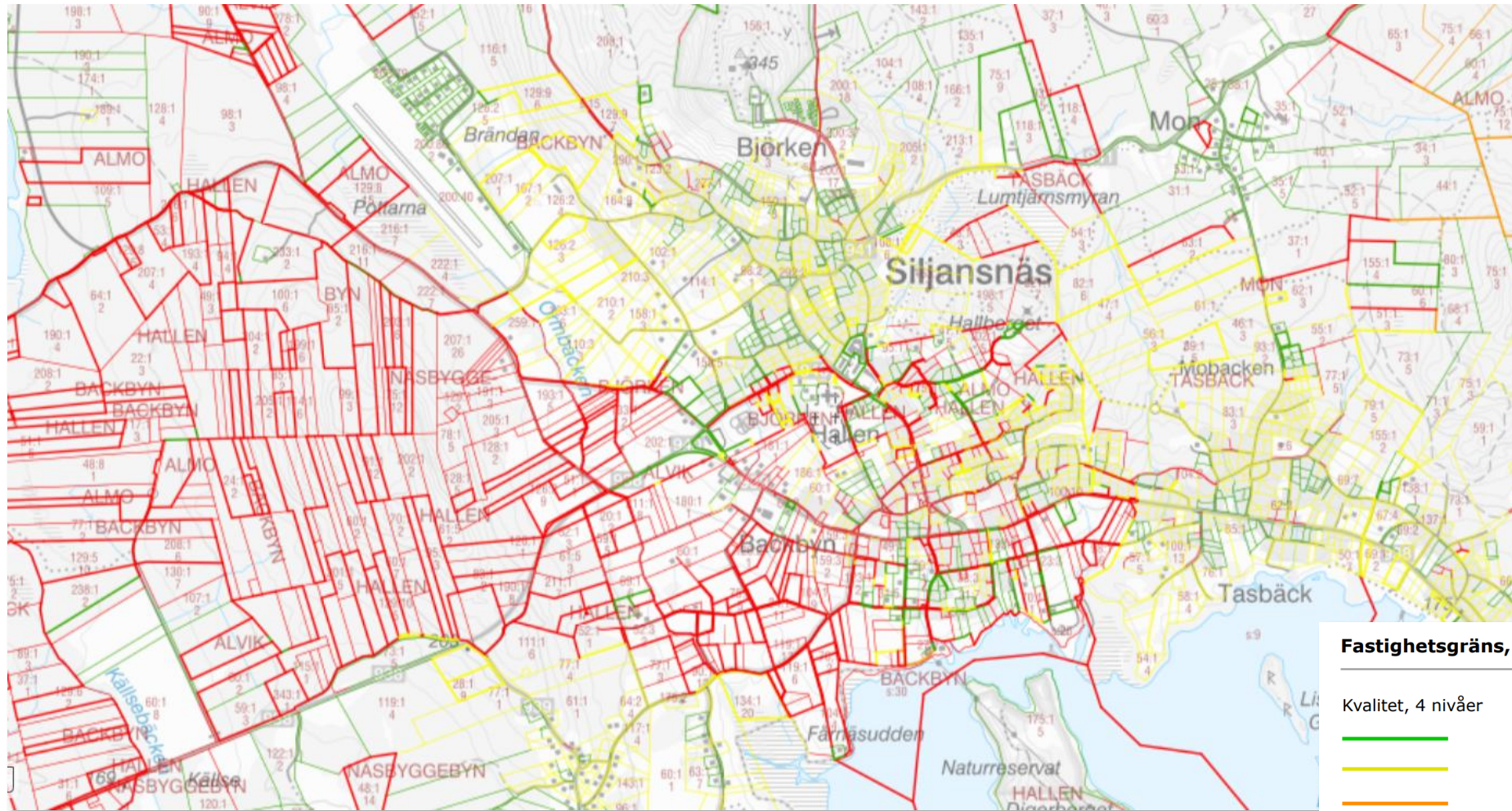

- Markinlösen
- Upphävande/ombildande av GA
- Upplösning av vägförening, efter upplösning av GA
- Översyn av gällande servitut
- Upphandling av drift och underhåll
- Projektering
- Standardhöjande investeringar

Exempel fastighetsgränsers kvalitet i Insjön

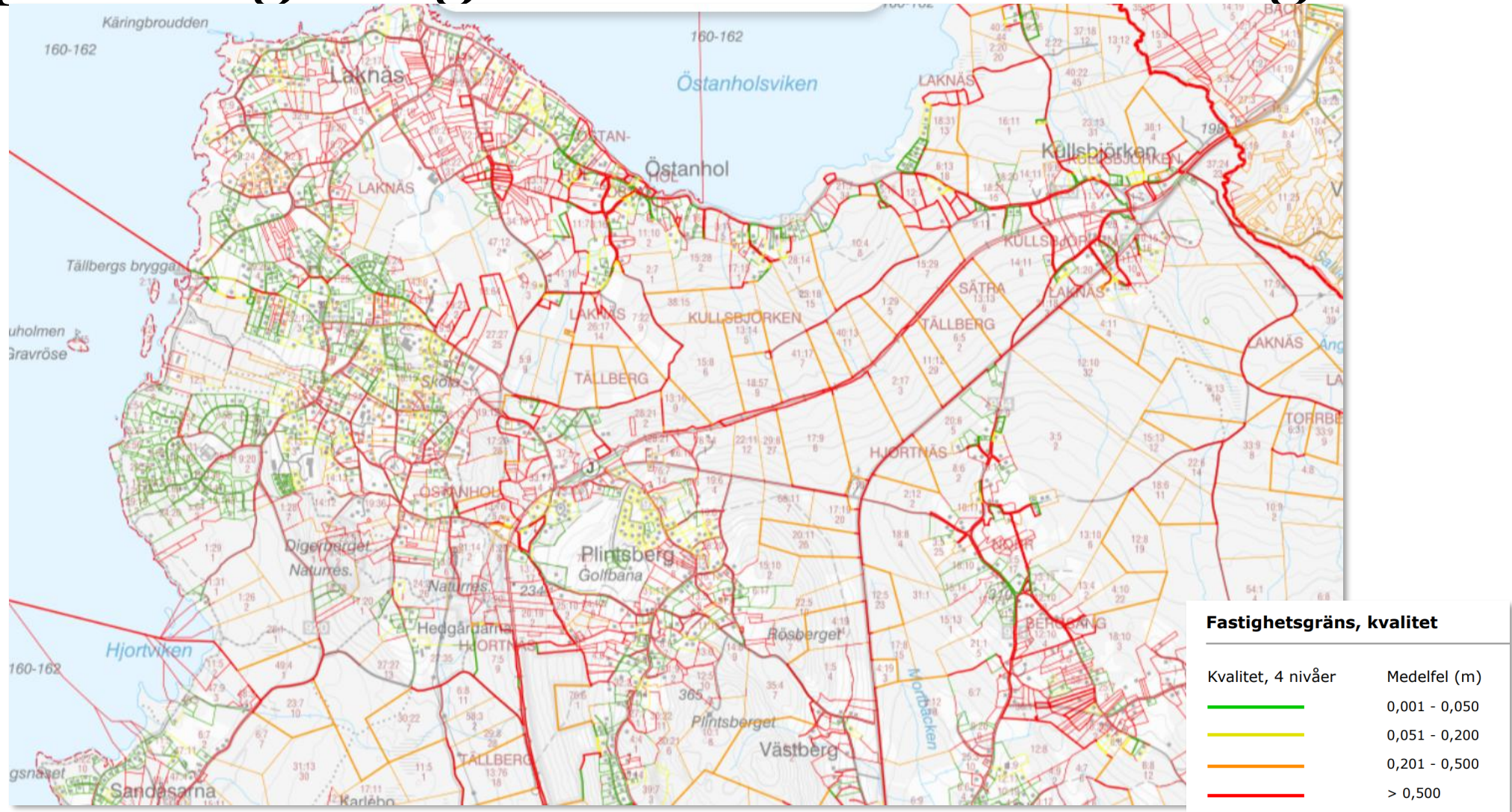

Exempel fastighetsgränsers kvalitet Siljansnäs

Fastighetsgräns, kvalitet	
Kvalitet, 4 nivåer	Medelfel (m)
	0,001 - 0,050
	0,051 - 0,200
	0,201 - 0,500
	> 0,500

Exempel fastighetsgränsers kvalitet Tällberg m fl

Samlad bild

Processen för ett genomförbart övertagande kräver:

- Förberedande utredning & analys
- Tydliga politiska beslut (riktlinjer/principer)
- Gemensam prioritering
- Tydliga kriterier
- Genomtänkt etappindelning
- Prioritering och resurser
- Tidig & tydlig kommunikation & dialog
- Fastighetsutredning
- Planläggning
- Fastighetsrättsliga åtgärder
- Tekniska insatser

Processen är:

- Komplex
- Flerårig
- Resurskrävande
- Kostsam

Erfarenhet från andra kommuner

Erfarenheter från andra kommuner visar att övergången från enskilt till kommunalt huvudmannaskap är juridiskt möjlig men förenad med påtagliga utmaningar om den inte är väl förberedd och tydligt politiskt förankrad.

Problem uppstår ofta rättsligt genom oklara fastighetsgränser och servitut, ekonomiskt genom höga och svårbedömda kostnader för upprustning, inlösen och ersättningar samt tidsmässigt genom motstånd från fastighetsägare och utdragna fastighets- och genomförandefrågor.

Kommuner som lyckats bäst har haft ett gediget förarbete, tydliga principer för ansvar och kostnadsfördelning samt tidiga och klara politiska ställningstaganden. Avsaknad av sådan styrning har i flera fall lett till långdragna, kostsamma och konfliktfyllda processer och en del kommuner har avbrutit övertagandet.

Diskussion & reflektioner Avslutning